

EEN NEDERZETTING UIT DE IJZERTIJD OP DE STABERG
TE ROSMEER

ARCHAEOLOGIA BELGICA

Studies en verslagen uitgegeven door de
Nationale Dienst voor Opgravingen,
Jubelpark 1,
Brussel 4

Études et rapports édités par le
Service national des Fouilles,
1, Parc du Cinquantenaire,
Bruxelles 4

ARCHAEOLOGIA BELGICA

109

H. ROOSENS & G. V. LUX

EEN NEDERZETTING UIT
DE IJZERTIJD OP DE STABERG
TE ROSMEER

BRUSSEL

1969

ARCHAEOLOGIA
BELGICA

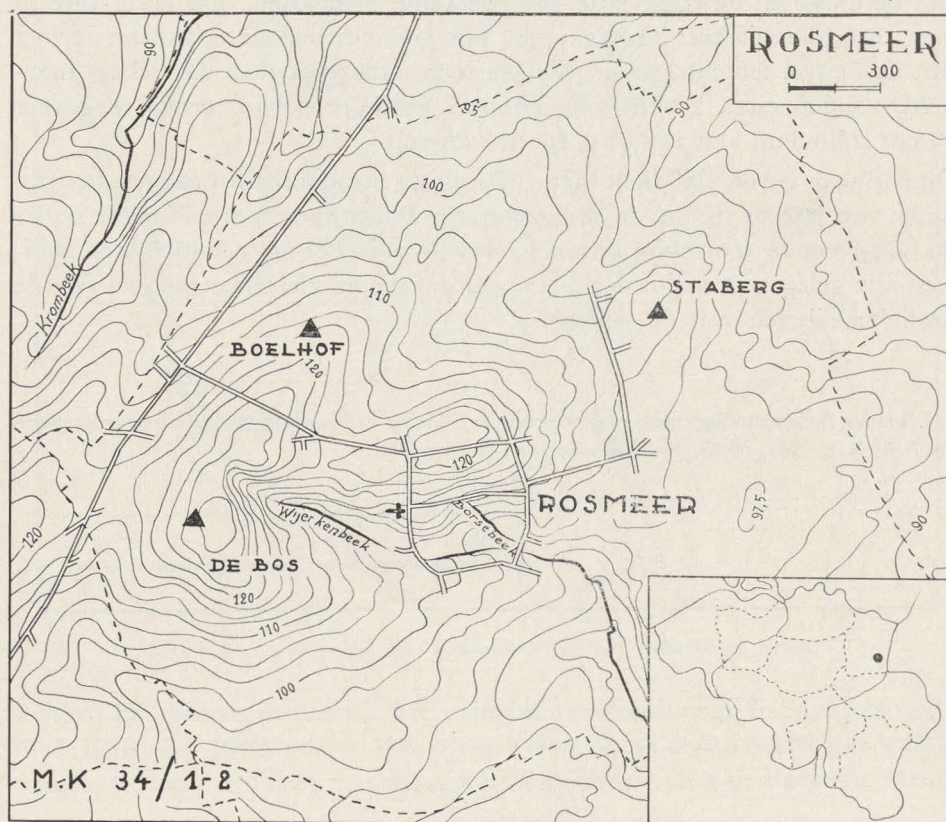
189

VERGELIJKENDE
ONDERZOEKINGEN
IN DE OUDHEID

DE VERGELIJKENDE
ONDERZOEKINGEN
IN DE OUDHEID
DE ROEMER

INLEIDING

De Staberg, één van de heuvels die voor het Rosmeerse landschap zo kenmerkend zijn, ligt in het noordoostelijk gedeelte van Haspengouw (afb. 1). Hij is 103 m hoog en omgeven door ondiepe depressies die naar de vallei van de Maas afdalen. Van op zijn top heeft men bij helder weder een mooi vergezicht op de omliggende streken. Enerzijds ontwaart men de donkere dennenbossen van de Kempen met tussenin de asgrouwe belten der steenkoolmijnen; anderzijds bemerkt men het golvend landschap van Overmaas, dat geleidelijk tot het hoger gelegen Luikerland opklimt en waar ook weer een paar koolmijnterrils opdoemen. In de dichtere nabijheid verheffen zich talrijke rokende schoorstenen van het Maastrichtse industriegebied en ook meerdere torenspitsen van kerken die tussen het donkergroen der boomgaarden verborgen liggen.

AFB. 1. — Situatiekaart.

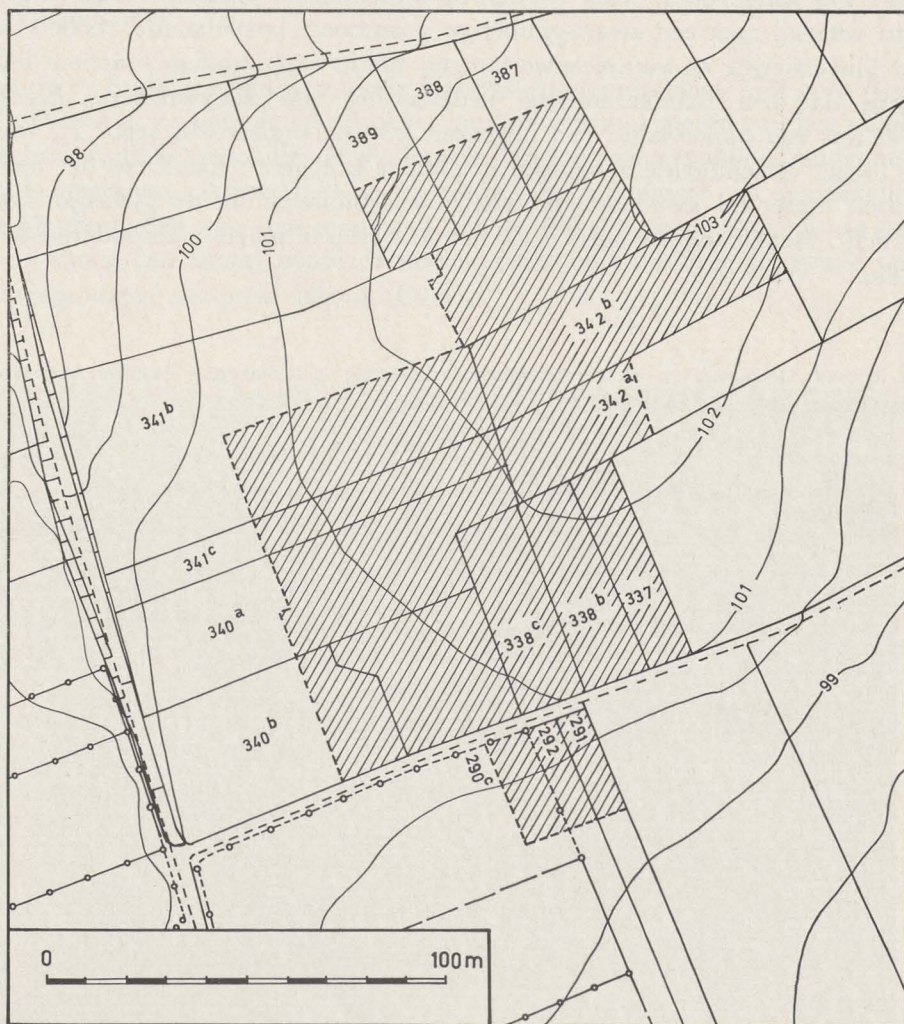
De naam van de heuvel vindt men in de archivalia en oude geschriften onder verschillende schrijfwijzen terug : *Stauberch* (1382 en 1595), *Stayberch* (1642), *Steenbergh* (1652), *Stabrigh* (1653), *Steynbergh* (1726) en *Steybergh* (1770). De volksmond zegt : *Stabrik*.

Geologisch behoort het noord- en noordoostelijk gedeelte van de gemeente en dus ook de Staberg tot het Rupeliaan (midden-oligoceen). Het secundair dat in de streek door het Maastrichtiaan (krijt) vertegenwoordigd is en in de Jekervallei en langsheen het Maasdal o. a. in de gemeenten Valmeer, Kanne en Zichen-Zussen-Bolder aan de oppervlakte komt, ligt hier onder het Rupeliaan bedolven. Het tertiair is van het kwartair (loess) door een basisgrint (rolkeien) gescheiden. Deze steenrijke solifluxielaag zit op de Staberg plaatselijk wel drie en meer meter diep. De loess is een niveo-eolitische afzetting die in onverweerde toestand geelgrijs gekleurd en kalkrijk is. Door verwerking is er uit deze loess een leemlaag ontstaan, die hier minstens 1 m dik is. Sedert de ontbossing van het gebied in het Neolithicum en ten gevolge van het regelmatig maar dan toch meer dan voldoende verval van de helling van de heuvel, zijn de erosie en de colluviatie daadwerkelijk ingetreden. Op zeker tijdstip moet de erosie zelfs zeer hevig geweest zijn, zodat er veel materiaal aan de voet van de heuvel terecht kwam. Volgens een onderzoek door G. Scheys ingesteld, zouden circa 20 cm van zijn top geërodeerd zijn, terwijl ongeveer 80 cm colluvium aan zijn voet werden afgezet ¹.

Dit had voor gevolg dat dicht bij de heuveltop, inzonderheid tussen de hoogtelijnen van 102 en 103 m, de archeologische bodemsporen onmiddellijk onder de bouwvoor te voorschijn kwamen, terwijl ze in het meer zuidelijk en zuidwestelijk gelegen gedeelte slechts op grotere diepte zichtbaar werden (zie de profieltekeningen van de kuilen).

¹ G. SCHEYS, Bodemkundige studie van een vroeg-neolithische nederzetting op de Staberg te Rosmeer, *Pedologie*, XII, 1962, 50-65, (= *ARCHAEOLOGIA BELGICA* 64).

BEKNOPT OVERZICHT VAN DE OPGRAVINGEN (1952-1966)

AFB. 2. — Kadasterplan met aanduiding van het onderzochte terrein.

Tijdens het onderzoek van het Merovingisch grafveld langs de Schuivestraat ² in de herfst van 1952, werden ons, op een akker langs de zuidwestelijke helling van de Staberg, stukken van Romeinse dakpannen en van Romeins aarde-

² Deze straat heet thans Diepestraat.

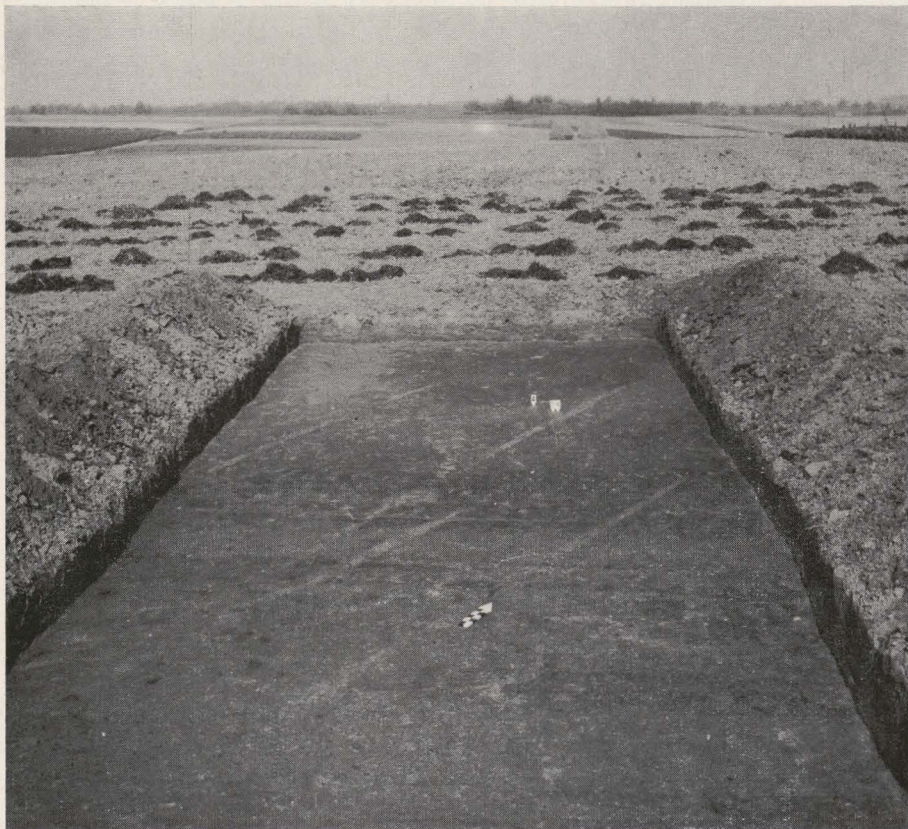
werk gemeld. In de veronderstelling dat men de substructies van een Romeinse villa zou terugvinden, lieten we aldaar een paar proefsleuven uitdiepen. Hierbij kwam een dikke, vast opeengestapelde laag Romeins puin te voorschijn dat, naar alle waarschijnlijkheid, van een verwoeste villa uit de buurt was aangevoerd. Ook werden op verscheidene plaatsen boringen gedaan waarbij men een zwart-glibberige grondsoort bovenhaalde. Scherven met lijnversiering en vuursteenwerktuigen hierin aangetroffen, brachten het bewijs dat een bandkeramische nederzetting was aangesneden. Einde 1966 was een oppervlakte van ongeveer 1,30 ha onderzocht (afb. 2), wat ons toeliet verschillende gebouwen in plan te brengen³. Benevens het neolithisch materiaal kwamen ook talrijke overblijfselen uit de IJzertijd aan het licht. Het zijn deze vondsten die het voorwerp uitmaken van onderhavige studie.

³ H. ROOSENS, Gebouwen van een bandkeramische nederzetting op de Staberg te Rosmeer, *ARCHAEOLOGIA BELGICA* 61, 1962, 121-144.

DE BODEMSPOREN UIT DE IJZERTIJD

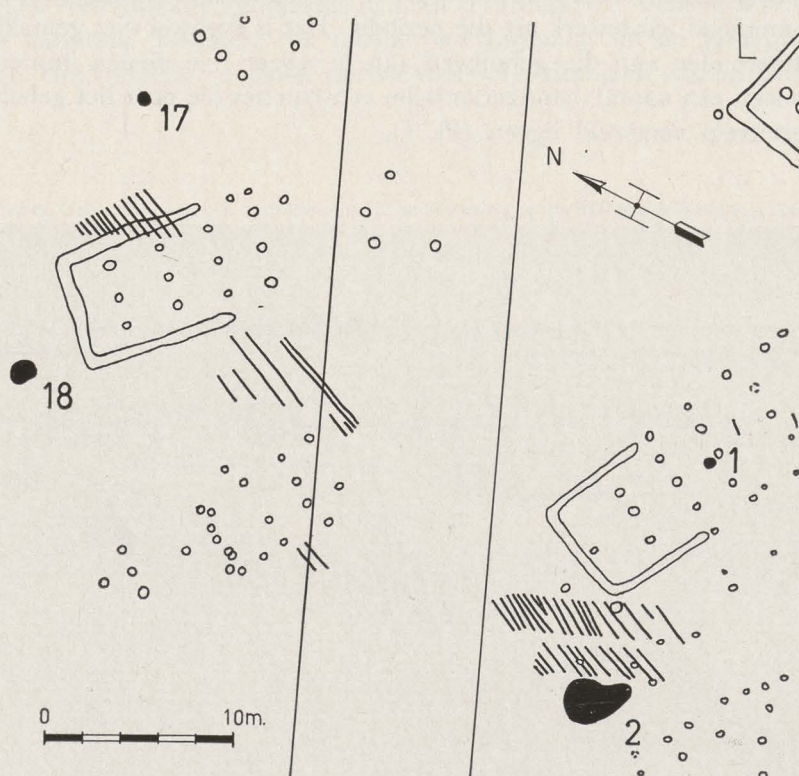
A. GEBOUWEN

Dat op de Staberg gebouwen uit de IJzertijd gestaan hebben, lijdt geen twijfel. Daarvan getuigen de vele brokken huttenleem met sporen van het wandvlechtwerk die in verschillende afvalputten werden teruggevonden, samen met het kenmerkend aardewerk uit die periode. Het is evenwel niet gemakkelijk de plattegronden van die gebouwen aan te wijzen: ze dienen immers gezocht tussen een aantal bandkeramische constructies die over het gehele opgravingsterrein verspreid liggen (Pl. I).

AFB. 3. — Oversnijding van bandkeramische vlekken door ploegsporen.

Alhoewel we bij het onderzoek rekening hielden met de verkleuring en de diepte van de paalsporen en tevens met de wisselwerking van de erosie en de colluviatie, zijn we er niet ingeslaagd met zekerheid een gebouw uit de IJzertijd te identificeren. Wanneer we echter voortgaan op sommige plattegronden zoals er o. a. te Hatzum, Hamburg-Bramfeld en Elp werden aangetroffen⁴, is het niet uitgesloten dat de paalsporen op ons algemeen plan met het teken A aangeduid, de overblijfsels uitmaken van een dergelijke constructie uit de IJzertijd. Dit gebouw was 10 m lang en 4 m breed.

AFB. 4. — Evenwijdig lopende ploegsporen.

B. PLOEGSPOREN

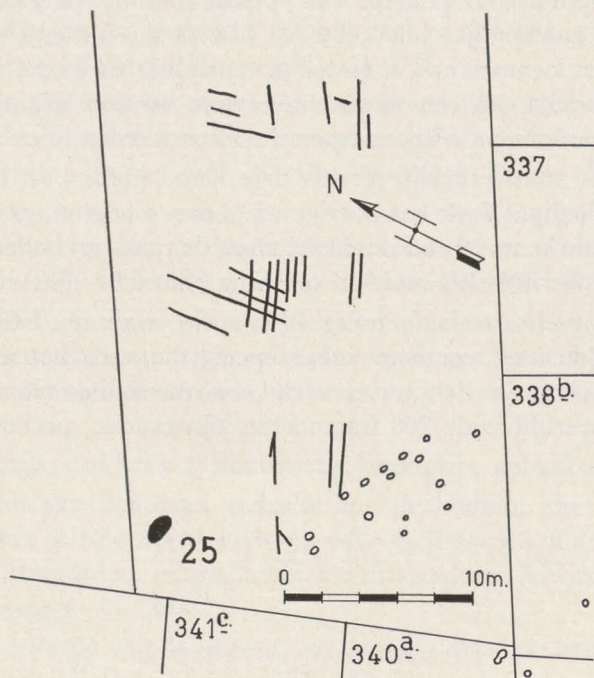
Op het opgravingsterrein tekenden zich talrijke bleek-gekleurde, parallellopende stroken of banden af (afb. 3), die in feite niets anders waren dan oude ploegsporen uit de vóór-Romeinse periode. Ze werden niet alle in plan

⁴ M. MÜLLER-WILLE, Eine niederrheinische Siedlung der vorrömischen Eisenzeit bei Weeze-Baal Kreis Geldern, *Bonner Jahrbücher* 166, 1966, 413.

gebracht. De breedste voren hadden tevens de diepst gelegen basis, U-vormig in doorsnede. Over het algemeen waren ze op een diepte van 25 tot 30 cm onder het maaiveld zichtbaar en drongen plaatselijk door tot op een diepte van 35 tot 44 cm. Alhoewel ze veelal evenwijdig liepen, kwamen ze soms toch met mekaar in aanraking. De gewone afstand tussen twee voren verschilde van 20 tot 32 cm.

Verscheidene malen oversneden ze bandkeramische grondsporen (afb. 3), terwijl nergens enige oversnijding van een vlek uit de IJzertijd werd opgemerkt. Deze ploegsporen zijn alleszins jonger dan de Bandkeramische kuilen.

Van twee « akkers » kan een korte beschrijving gegeven worden. Een eerste was in het westelijk gedeelte van het opgravingsterrein gelegen. Hij was minstens 40 m lang en 6 m breed en noord-zuid gericht (afb. 4). De voren vormden aldus met de Oude Vlijtingenstraat — ongetwijfeld een Romeins diverticulum — een hoek van ongeveer 50 graden, in tegenstelling met de hedendaagse perceelindeling die haaks op deze weg getrokken is. We mogen derhalve aannemen dat deze akker uit de vóór-Romeinse tijd dateert. Een tweede akker was in het oostelijk gedeelte gelegen. Hier waren noord-zuidlopende ploegsporen door andere in oost-westrichting oversneden (afb. 5).

AFB. 5. — Kruisende ploegsporen.

C. AFVALKUILEN

Deze vlekken lagen over heel het terrein verspreid, zowel op die plaatsen waar zich talrijke sporen van gebouwen aftekenden als in het noordelijk gedeelte, waar alleen maar kuilen werden aangetroffen (Pl. I). In tegenstelling met de bandkeramische kuilen die een zwarte, glibberige vulling bevatten, waren de IJzertijd-kuilen lichtgrijs gekleurd. Twijfelachtige gevallen, zoals kuilen met een lichtgrijze verkleuring maar die geen karakteristiek materiaal opleverden, bleven in deze studie buiten beschouwing zodat we uiteindelijk dertig kuilen weerhielden.

Op enkele uitzonderingen na had het merendeel een betrekkelijk regelmatige vorm. Ze waren doorgaans cirkel- of ovaalvormig. In doorsnede lieten zich ook gemeenschappelijke kenmerken onderscheiden. Enkele waren cylindervormig met recht opgaande wanden (bv. nrs. 4, 8, 25, 26 en 29); hun bodem was vlak. Een paar andere onderscheidden zich door hun waaiervormig uitgegraven onderdeel (nrs. 13 en 27). De meeste echter vertoonden een onregelmatig profiel met een komvormige, afgeronde bodem.

Waartoe al deze kuilen benut werden is niet te achterhalen. Misschien hebben sommige als haard of oven gediend, bv. kuil 4; andere kunnen als voorraadput gebruikt geweest zijn, bv. de nrs. 13 en 27.

Benevens een groot aantal scherven van potten, kommen en schalen, kwamen uit deze putten aanzienlijke hoeveelheden houtas en huttenleem. Beenderresten van dieren kwamen ook af en toe te voorschijn en verder nog een spinschijfje, een gewicht van een weefgetouw, twee bronzen plaatjes en enkele stukken van maalstenen. Voorwerpen in ijzer werden niet aangetroffen. Van het aarden vaatwerk zijn slechts drie kleine bekers en een versierde schaal haast volledig. Voor het overige niets dan scherven, grote en kleine, waarvan alleen de kenmerkende stukken, zoals de rand- en bodemfragmenten en deze met versieringselementen in tekening gebracht zijn.

Het gehele schervenmateriaal omvat 1043 stuks, waarvan 843 onversierde wandscherven (de losse vondsten inbegrepen), die voor het merendeel tot een dikwandige ceramiek behoren en veelal een ruwe of besmeten buitenwand vertonen. De overblijvende 200 fragmenten zijn randen, potbodems en versierde scherven.

BESCHRIJVING VAN DE VONDSTEN

De beschrijving van het schervenmateriaal geschiedt per kuil in de volgorde van de nummering op het plan (Pl. I). Van elk stuk geven we benevens de vorm, ook de eigenschappen van het materiaal en de kleur. Om niet in herhaling te vervallen, weze voorop gezegd dat het vaatwerk steeds uit de hand gevormd is en dat de gebruikte klei met schervengruis of steentjes gemagerd werd, zelfs af en toe met de twee samen. Op enkele uitzonderingen na is de ceramiek over het algemeen goed tot zelfs hard gebakken.

KUIL 1

Onregelmatige kuil van ongeveer 70 cm doorsnede, die zich onmiddellijk onder de bouwlaag aftekende. De put was ondiep en verdween reeds 40 cm lager. Uit de grijze vulling kwamen wat houtas, enkele verpulverde beenderresten en een betrekkelijk groot aantal potscherven.

Het schervenmateriaal :

Randscherf van grote voorraadpot met trechtervormige hals ; lichtbruine kern ; donkerbruine en gegladde buitenwand en asgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 29 cm (Pl. III, 13).

Fragment van pot met vernauwde hals en ietwat uitbuigende rand met vingertopindrukken ; grijze kern ; lichtbruine en geëffende buitenwand en zwartbruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 22 cm (Pl. IV, 7).

Fragment met inbuigende rand en naar binnen afgeschuinde boord ; donkergrijze kern ; zwartbruine en gegladde buitenwand en donkerbruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 26 cm (Pl. IX, 46).

Vlak bodemstuk van grote pot met gedeelte van de wand ; grijze kern ; lichtbruine en besmeten buitenzijde en lichtbruine, geëffende binnenzijde ; vertoont sporen van een secundaire verbranding ; diameter bodem : 11,5 cm (Pl. XI, 1).

Vlak bodemstuk met ietwat steunvoet ; bruingrijs gebakken (Pl. XI, 14).

Wandfragment van kom met gedeelte van de bodem, die langs binnen is opgeheven ; het wandgedeelte vertoont een vrij scherpe schouderknik ; bruingrijze kern ; bruingrijze en gegladde buitenwand en ietwat bruinere, geëffende binnenwand (Pl. XII, 31).

Veertien onversierde wandscherven, waartussen drie met een bruingrijze en besmeten buitenzijde ; de overige elf hebben een grijze kern, een bruingrijze en geëffende buitenwand en een zwartgrijze, geëffende binnenwand.

KUIL 2

Grote, onregelmatige kuil van 3,80 m \times 2,40 m die zich op 40 cm onder het maaiveld aftekende en 70 cm dieper verdween ; zijn wanden waren onduidelijk afgelijnd ; hij was door een recente greppel van 60 cm breedte oversneden en bevatte een lichtgrijze vulling.

Het schervenmateriaal :

Vrij rechtopstaande randscherf met vingertopindrukken op de naar binnen afgeschuinde boord ; grijze kern ; lichtbruine besmeten buitenwand en zwartbruine, geëffende binnenwand (Pl. IX, 33).

Fragment van pot met scherpe schouderknik en inbuigende bodem ; lichtbruine en gegladde buitenwand ; middellijn bodem : 7 cm (Pl. XII, 26).

KUIL 3

Grote, onregelmatige kuil van 3,40 m \times 1,50 m ; tekende zich af op 45 cm onder het maaiveld ; diepte moeilijk te bepalen ; lichtgrijze vulling waaruit heel wat scherven te voorschijn kwamen.

Het schervenmateriaal :

Randscherf van grote voorraadpot met cilindervormige hals en naar binnen afgeschuinde boord ; grijze kern ; roodbruin gevlekte en gegladde buitenwand en lichtbruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. II, 1).

Randscherf van grote voorraadpot met cilindervormige hals en naar binnen afgeschuinde boord ; grijze kern ; grijsbruine en gegladde buitenwand en bruine, gegladde binnenwand ; diameter opening : 26 cm (Pl. II, 3).

Fragment van grote pot met cilindervormig halsstuk ; grijze kern ; bruingrijze en gegladde buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 28 cm (Pl. II, 4).

Cylindervormig halsstuk ; beige kern ; lichtbruine en gegladde buitenwand en beige, geëffende binnenwand met brandsporen ; diameter opening : 23 cm (Pl. II, 6).

Fragment van pot met vernauwde hals en ietwat uitbuigende rand met naar binnen afgeschuinde boord waarop kleine vingertopindrukken ; zwartbruin gegladde hals, donkerbruine besmeten romp en donkerbruine, gegladde binnenwand ; diameter opening : 12 cm (Pl. IV, 2).

Scherf van pot met uitbuigende rand waarop vingertopindrukken ; grijze kern ; donkerbruine en gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 12 cm (Pl. IV, 3).

Uitbuigend randstuk met vingertopindrukken ; besmeten rompgedeelte ; donkergrijze kern ; zwartgrijze buiten- en binnenwand (Pl. IV, 9).

Scherf van pot met uitbuigende rand en met naar binnen afgeschuinde boord ; bruinigrijze kern ; bruinigrijze, besmeten buitenwand en zwartbruine, geëffende binnenwand (Pl. VI, 40).

Licht inbuigend randstuk met naar binnen afgeschuinde boord ; grijze kern ; bruinigrijze, geruwde buitenwand en donkerbruine, geëffende binnenwand ; opening : 24 cm (Pl. VII, 3).

Licht inbuigend randstuk met naar binnen afgeschuinde boord waarop vingertopafdrukken ; asgrijze kern ; bruinigrijze en geëffende buitenwand en zwartgrijze, geëffende binnenwand (Pl. VII, 6).

Licht inbuigend randstuk met bruinigrijze kern ; bruinigrijze, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. VIII, 20).

Vrij rechtopstaand randstuk met ietwat schouderknik ; grijze kern ; zwartgrijze, gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 14 cm (Pl. VIII, 21).

Scherf van grote pot met schuin toelopende en spitse rand ; grijze kern ; lichtbruine en geëffende buitenwand en donkerbruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. IX, 32).

Vrij rechtopstaand randstuk met naar binnen verdikte boord waarop vingertopindrukken ; lichtgrijze kern ; bruinigrijze en ruwe buitenwand en donkerrijze, geëffende binnenwand (Pl. IX, 42).

Vlak bodemstuk met een gedeelte van de wand ; grijze kern ; bruine en geëffende buitenwand en bruinzwarte, gegladde binnenwand (Pl. XI, 2).

Vlak bodemstuk met steunvoet ; asgrauw baksel (Pl. XI, 18).

Bodemstuk met steunvoet van een pot met wijd uitstaande wand ; grijze kern van lichtgrijs tot bruingrijs variërende en geëffende buitenwand en asgrijze, geëffende binnenwand (Pl. XI, 19).

Wandscherfje met kamversiering ; bruinigrijze kern ; bruinigrijze buiten- en binnenwand (Pl. XIII, 1).

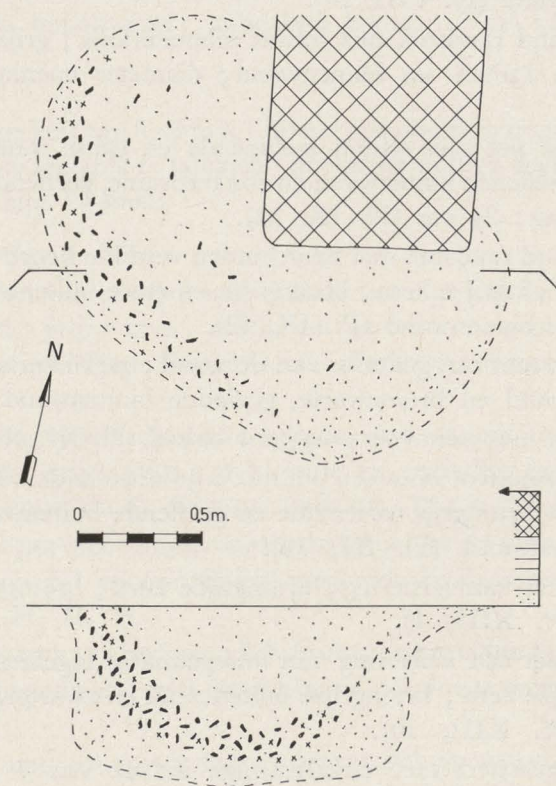
Wandscherfje met een versiering van onregelmatig ingekraste, korte booglijntjes ; lichtgrijze kern ; bruinigrijze buitenwand en zwartgrijze en gegladde binnenwand (Pl. XIII, 10).

Bruinigrijze wandscherf met cirkelvormige indruk van 7 mm middellijn (Pl. XIII, 28).

Achtentachtig onversierde wandscherven die voor het merendeel tot een dikwandige ceramiek behoren ; een tiental hiervan hebben een besmeten oppervlak ; één heeft dit oppervlak gedeeltelijk geglad en gedeeltelijk besmeten.

KUIL 4 (afb. 6)

Ovale kuil van 2,00 m \times 1,30 m ; tekende zich af op 40 cm onder het maai-veld ; diepte 70 cm ; rechtaflopende wanden ; grijze vulling. Naar de rand toe zat een strook verbrande leem, waartussen houtskoolresten en verbrande keien. Tussen de verbrande leemklonten bevonden zich enkele scherven en een spinschijfje. Dat spinschijfje is van een bruinzwart baksel met een middellijn van 4 cm en is onversierd ; zijn vorm is biconisch en het gaatje dat er middendoor is geboord, heeft een middellijn van 6 tot 8 mm (Pl. XIV, 1).

LEGENDE

AFB. 6. — Kuil 4.

Het schervenmateriaal :

Rechtopstaand randstuk met indrukken op de boord door een rond staafje aangebracht ; geelbruine kern ; geelbruine buiten- en binnenwand (Pl. IV, 12).

Volledige wandscherf met een klein stuk van de bodem van een kom met korte vernauwde hals en kleine uitbuigende rand ; bruingrijze kern ; van lichtbruin tot donkerbruin variërende en gepolijste buitenwand en donkerbruine, gegladde binnenwand ; diameter van de opening ; 20 cm ; van de voet : 7 cm ; hoogte : 11,2 cm (Pl. V, 27).

Potscherf met licht vernauwde hals en spits uitlopende rand ; zwartbruin gepolijst buiten- en binnenoppervlak ; diameter opening : 14 cm (Pl. VI, 44).

Zes onversierde wandscherven, waaronder twee van een dunwandige ceramiek, de ene met zwartgrijs gegladde buiten- en binnenwand, de andere met zwartbruin gegladde buitenwand en zwartgrijze, geëffende binnenwand ; de overige scherven behoren tot een bruinachtige, dikwandige ceramiek.

KUIL 5

Langwerpige kuil gelegen in de zuidelijke uithoek van een bandkeramisch gebouw. De put, op 40 cm onder het oppervlak ingetekend, had een diepte van circa 1 m ; zijn grootste doorsnede mat 3,40 m ; homogene grijze vulling.

Het schervenmateriaal :

Scherf met rechtopstaande en naar buiten afgeronde rand waarop vingertop-indrukken ; beige kern ; geelbruine, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. IV, 13).

Rechtopstaand randstuk met ietwat uitslaande lip, naar binnen afgeschuind ; beige kern ; beige en geëffende buiten- en binnenwand (Pl. VI, 39).

Randstuk met naar binnen afgestrekten lip ; grijze kern ; geelbruine, geëffende buitenwand, waarvan het gedeelte beneden de hals besmeten is ; baksteenrode, geëffende binnenwand ; diameter opening : 32 cm (Pl. VI, 41).

Licht inbuigend randstuk met inkervingen op de buitenkant en schuin lopende groefjes op de boord ; gladde hals ; geruwde bruinzwarte buitenwand en bruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. VII, 8).

Vlak bodemstuk met donkerbruin wandgedeelte (Pl. XI, 3).

Vier onversierde wandscherven, waarvan drie met baksteenrode en geëffende buitenwand en lichtbruine, geëffende binnenwand ; de andere scherf heeft een beige en geruwde buitenzijde.

KUIL 6

Ronde kuil met een diameter van ongeveer 1,40 m midden van een bandkeramisch gebouw ; verscheen op 40 cm onder het maaiveld ; diepte 90 cm.

In de grijze vulling lagen benevens een aantal scherven, enkele silexsplinters en een zware blok silex van $40 \times 30 \times 10$ cm.

Het schervenmateriaal :

Scherfje van een pot met cylindervormige hals ; bleekbruine kern ; bruinigrijze, gegladde buiten- en binnenwand (Pl. II, 10).

Inbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde rand ; grijze kern ; grijsbruine, gegladde binnenwand en donkerbruin buitenoppervlak met gegladde hals en besmeten romp ; diameter opening : 18 cm (Pl. VII, 7).

Inbuigend wandstuk bovenaan geglad en onderaan van inknijpingen voorzien ; grijze kern ; bruinigrijze buitenwand en bruine tot bruinigrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 18 cm (Pl. VIII, 18).

Uitbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde rand waarop vingernagelindrukken ; geelbruin tot bruinigris gekleurd ; opening : 30 cm (Pl. VIII, 28).

Vlak bodemstuk met gedeelte van de wand ; grijze kleur (Pl. XI, 4).

Volledige potbodem, vlak onderaan en naar de binnenkant gewelfd ; diameter van de bodem : 10 cm (Pl. XII, 27).

Vlakke potbodem van hetzelfde type als voorgaande ; diameter van de bodem : 13 cm (Pl. XII, 28).

Elf onversierde wandscherven, alle van een dikwandige ceramiek ; drie ervan met besmeten buitenwand.

KUIL 7 (afb. 7)

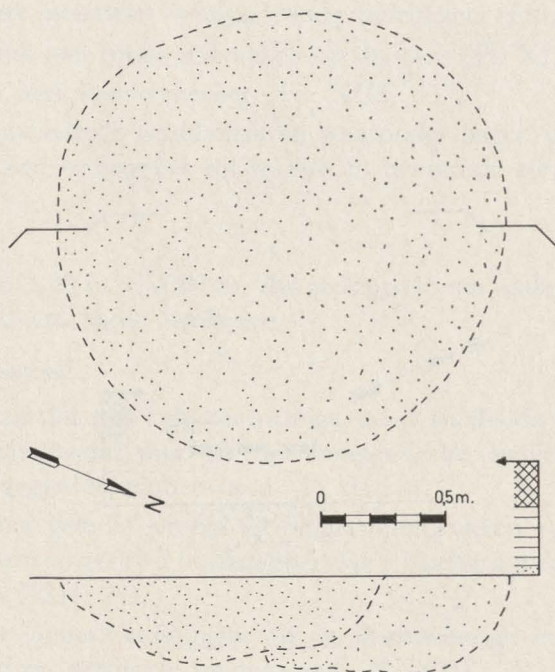
Cirkelvormige kuil ; verscheen op 45 cm onder het maaiveld ; 1,80 m middellijn en nauwelijks 35 cm diep. In doorsnede tekende zich een meer donkere kern af die een oudere, lichter gekleurde vlek oversneed. Benevens enkele scherven bevatte deze put ook nog een weefgewicht in gebakken aarde. Dit behoort tot het pyramidaal type ; de hoogte meet 12 cm en de basis 11 cm ; het doorboorde gaatje heeft een middellijn van 8 mm (Pl. XIV, 2).

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met trechtersvormige hals en onderlijnde lip ; bruinigrijze kern ; baksteenrode binnen- en buitenwand, waarvan alleen de schouder geglad ; diameter opening : 15 cm (Pl. III, 17).

Inbuigend wandstuk, bovenaan geglad en onderaan ruwer ; grijze kern ; roodbruine buitenwand en bruinigrijze, geëffende binnenwand (Pl. VII, 4).

Grote, door het vuur gesinterde scherf met een versiering van ingekraste lijnen (Pl. XIII, 33).

AFB. 7. — Kuil 7.

KUIL 8 (afb. 8)

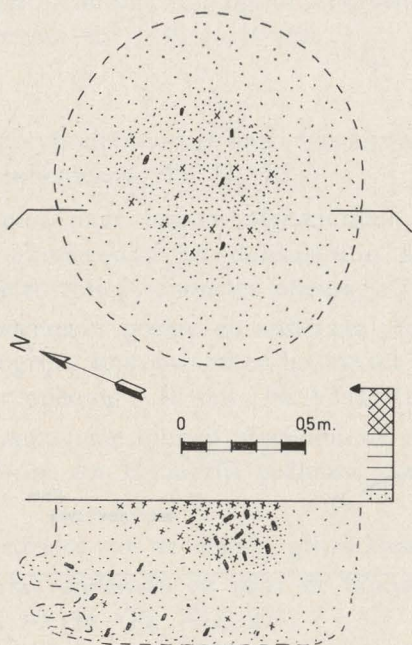
Ovale kuil van 1,40 m \times 1,30 m die zich op 45 cm onder het maaiveld afte-kende ; diepte : ongeveer 60 cm ; één van de wanden liep recht naar beneden ; de vulling bestond uit een grijsachtige aardsoort, waarin een zwartere kern zat. Zowel de grijze vulling als de donkere kern bevatte heel wat houtas en verbrande leem ; bovendien lagen in de donkere kern tal van keien en brokjes silicahoudende zandsteen.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met cylindervormige hals en vingertopindrukken op de boord ; grijze kern ; bruine buiten- en binnenwand (Pl. II, 7).

Potscherf met licht uitbuigende rand ; grijze kern ; van grijs tot zwartgrijs variërende en geëffende buitenwand en donkergrijze, geëffende binnenwand (Pl. IV, 10).

Potscherf met licht ingesnoerde hals en rechtopstaande, naar binnen afge-schuinde rand waarop vingertopindrukken ; grijze kern ; bruingrijze, gegladde buiten- en binnenwand ; opening : 16 cm (Pl. V, 29).

AFB. 8. — Kuil 8.

Fragment van kom met inbuigende rand ; grijze kern ; zwartgrijze gegladde buitenwand en bruingrijze, gegladde binnenwand (Pl. VIII, 16).

Dunwandig wandstuk met licht inbuigende rand ; bruingrijze kern ; bruingrijze, gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 14 cm (Pl. VIII, 22).

Wandscherf met inbuigende rand waarop vingertopindrukken voorkomen ; grijze kern ; donkerbruine en gegladde buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. VIII, 24).

Fragment van kom met uitbuigende rand, naar binnen afgeschuind en lichtjes inspringend ; grijze kern ; zwartgrijze buiten- en binnenwand ; buitenwand langs boven geglad en langs onder besmeten ; diameter opening : 32 cm (Pl. IX, 44).

Rechtopstaande randscherf met vingertopindrukken op de naar binnen afgeschuinde lip ; lichtbruine kern ; baksteenrode, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. IX, 49).

Wijduitstaand fragment van grote schaal met naar binnen afgestroken rand ; grijze kern ; zwartbruine, gegladde binnenwand en zwartbruine buitenwand bovenaan geglad en onderaan besmeten ; diameter opening : 40 cm (Pl. X, 9).

Bodemstuk met steunvoet waarop ronde indrukken (Pl. XI, 20).

Vlak bodemstuk met ronde indrukken op de basis (Pl. XII, 30).

Wandscherfje met kamversiering (Pl. XIII, 11).

Vijfenzestig onversierde wandscherven waaronder negen met besmeten buitenwand van een bruinigrijze tot bruine en bruinrode ceramiek.

KUIL 9

Ovale kuil van 1,30 m \times 1,00 m, die zich op 45 cm onder het maaiveld aftekende en 20 cm lager verdween.

Het schervenmateriaal :

Wandscherf van pot met cylindervormige, goed geëffende hals ; grijze kern ; bruinigrijze buitenwand waarvan het rompgedeelte wellicht bemeten was ; zwartbruine, gegladde binnenwand (Pl. II, 8).

Wandscherf met geknikt profiel en vingertopindrukken op de knik ; grijze kern ; bleekbruin en geruwd buitenoppervlak ; bleekbruin en geëffend binnenoppervlak (Pl. XIII, 23).

Fragment met vingerinknijpingen op de bruinkleurige buitenwand ; grijze kern ; zwartgrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 25).

Fragment met vingerinknijpingen op de buitenwand ; wellicht van dezelfde pot of kom als voorgaande (Pl. XIII, 26).

Nog een fragment met vingerinknijpingen op de buitenwand (Pl. XIII, 27). Vierentwintig onversierde wandscherven, waarvan twee met besmeten buitenwand.

KUIL 10

Onregelmatige kuil met onduidelijke aflijning die in een grotere kuil uit de bandkeramische periode uitgegraven was ; hij tekende zich af op 80 cm onder het oppervlak ; zijn langste doorsnede mat ongeveer 2,00 m en zijn diepte 80 cm ; in de grijze vulling waren verscheidene houtskoolbanden waar te nemen.

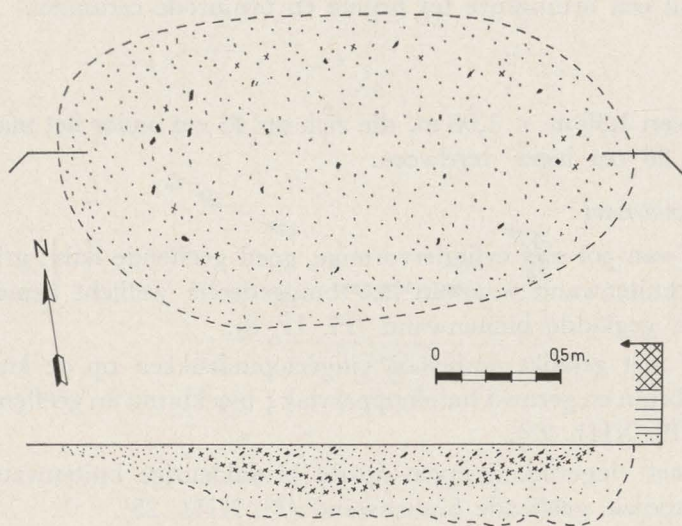
Het schervenmateriaal :

Drie brokstukken, waarvan één afkomstig van een pot met wijd uitbuigende rand ; bruinigrijze kern ; bruinigrijze, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 20 cm (Pl. V, 32).

KUIL 11 (afb. 9)

Ovale kuil van 2,30 m \times 1,20 m die zich op 40 cm onder het maaiveld aftekende en 30 cm dieper verdween. In doorsnede vertoonden zich verschil-

lende houtskoolbanden, waartussen telkens een zwartgrijze vulling zat; eronder was de vulling lichter van kleur. Een brok pottenbakkersklei werd in het bovenste gedeelte aangetroffen.

AFB. 9. — Kuil 11.

Het schervenmateriaal :

Bodemstuk met wandgedeelte van pot met zwartgrijze kern; donkerbruine gegladde buitenwand en zwartgrijze, geëffende binnenwand (Pl. XI, 5).

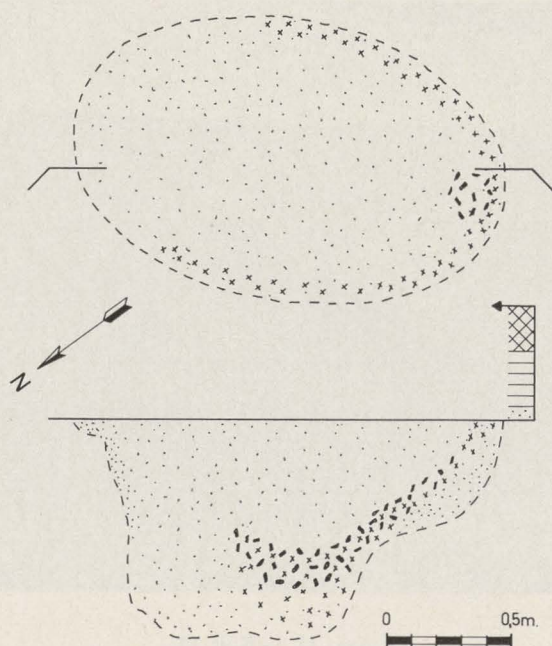
Acht onversierde wandscherven waartussen twee met een bruinrode, lichtelijk besmeten buitenwand en drie andere met een bruingrijze en gegladde buitenwand.

KUIL 12 (afb. 10)

Ovale kuil van 1,80 m \times 1,10 m die een bandkeramische put oversneet. Hij verscheen op 45 cm onder het oppervlak en was 85 cm diep. Grijze vulling in het centrum. De wand en de bodem waren over de helft van hun oppervlakte bekleed met een laag verbrande leem en houtskool.

Het schervenmateriaal :

Twee onversierde wandscherven van een dikwandige, ruwe ceramiek en een vlakke potbodem.

AFB. 10. — Kuil 12.

KUIL 13 (afb. 11 en 12)

Ovale kuil die onder een dikke laag colluvium bedolven zat en zich op 65 cm onder het maaiveld aftekende. Hij was 1,87 m lang, 1,40 m breed en 0,94 m diep. Onderaan was hij waaivormig uitgegraven. De bovenste helft was met een grijze aardsoort opgevuld, waarin een groot fragment van een maaltsteen zat (Pl. XIV, 3). Meer naar beneden verdonkerde de vulling en werd glimmend zwart. In deze massa lagen vele scherven en dikke klompen verbrande leem, ook houtas en verbrande beenderresten; een eigenlijke brandlaag was niet te bespeuren.

Het schervenmateriaal :

Grote scherf van voorraadpot met hoge cilindervormige hals; grijze kern; lichtbruine, geëffende binnenwand en bruine buitenwand langs boven geglad en langs onder besmeten; diameter opening: 36 cm (Pl. II, 5).

Groot fragment van voorraadpot met hoge cilindervormige hals en naar binnen afgeschuinde boord; lichtbruine kern; lichtbruine en gegladde buitenwand en lichtbruine, geëffende binnenwand; diameter opening: 36 cm (Pl. II, 11).

AFB. 11. — Kuil 13.

Fragment van pot met hoge trechtervormige hals ; grijze kern ; zwartgrijze en gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 32 cm (Pl. III, 12).

Groot fragment van pot met inbuigende rand en naar binnen afgeschuinde lip met vingertopindrukken ; zwartgrijze ceramiek met gegladde hals en besmeten onderkant ; diameter opening : 23 cm (Pl. IV, 1).

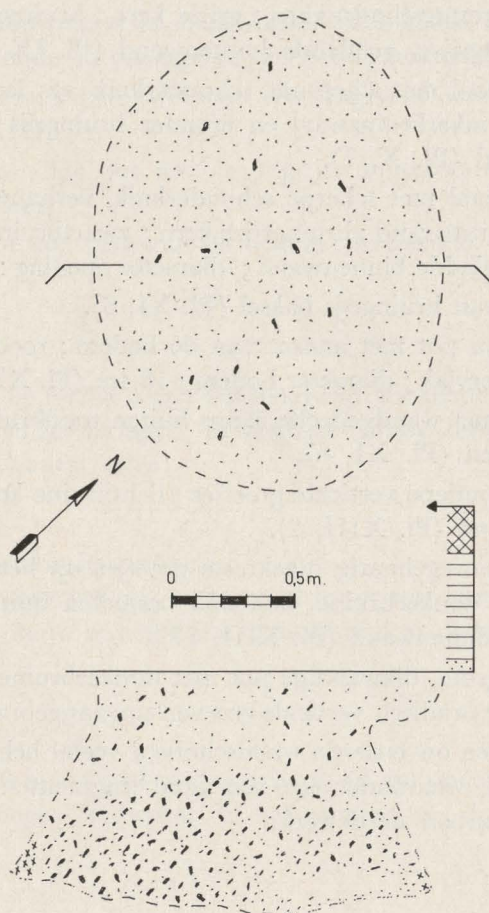
Rechtopstaand randstuk met licht uitbuigende en naar binnen afgeschuinde lip ; gladde bovenkant en ruwe onderkant ; grijze kern ; bruingrijze buiten- en binnenwand (Pl. IV, 11).

Wandfragment met kleine, vernauwde hals en gering uitbuigende rand ; grijze kern ; zwartgrijze, geëffende binnenwand en bruine, gegladde buitenwand (Pl. V, 21).

Rechtopstaand randstuk van pot met naar binnen afgeschuinde lip, waarop vingertopindrukken ; lichtbruine kern ; bruine, geëffende buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand (Pl. VI, 38).

Inbuigend randstuk met ietwat uitbuigende lip, waarop vingertopindrukken ; lichtbruine kern ; lichtbruine, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. VI, 43).

Inbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde rand, waarop vingertopindrukken ; bruingrijze kern ; bruinrood gevlekte buiten- en binnenwand ; diameter opening : 17 cm (Pl. VIII, 29).

Afb. 12. — Kuil 13.

Rechtopstaand randstuk met vingertopindrukken op de boord ; bruingrijze kern ; bruingrijze, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 30 cm (Pl. IX, 34).

Inbuigend randfragment met naar binnen afgeschuinde en verdikte lip ; bruingrijze kern ; bruingrijze, ietwat gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. IX, 36).

Wandscherf van een kom met inbuigende rand, naar binnen omgeslagen ; lichtbruin baksel ; gegladde buiten- en binnenwand ; opening : 22 cm (Pl. IX, 41).

Klein randstuk met vingertopindrukken op de boord ; grijze kern ; donkerbruingrijze buiten- en binnenwand (Pl. IX, 43).

Klein randstuk met naar binnen afgeschuinde boord, waarop afwisselend

vingertop- en vingernagelindrukken ; grijze kern ; bruینگrijze, geruwde buitenwand en bruینگrijze, geëffende binnenwand (Pl. IX, 47).

Fragment van schaal met afgeronde schouderknik en licht uitstaande lip ; boven de knik donkerbruinzwart en eronder bruingrijs gepolijst ; binnenwand afgebrokkeld (Pl. X, 1).

Fragment van schaal met scherpe schouderknik, vernauwde hals en scherp uitstaande en gespitste rand ; bruینگrijze kern ; zwartbruine, gegladde buitenwand en zwart gegladde binnenwand ; diameter opening : 22 cm (Pl. X, 2).

Vlak bodemstuk van bruingrijs baksel (Pl. XI, 6).

Wandfragment van pot met aanzet van de bodem ; roodbruine kleur ; besmeten buitenoppervlak ; diameter bodem : 18 cm (Pl. XI, 7).

Vlak bodemstuk met wandgedeelte, langs buiten roodbruin en langs binnen bruingrijs gebakken (Pl. XI, 8).

Wandscherf met ondiepe verticale groefjes ; lichtbruine kern ; geëffende buiten- en binnenwand (Pl. XIII, 2).

Wandscherf met onregelmatig ingekraste groefjes op het buitenoppervlak ; lichtbruine kern ; donkerbruine, lichtelijk besmeten buitenwand en bruینگrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 17).

Wandscherf van grote, dikwandige pot met donkerbruine en besmeten buitenkant, waarop sporadisch verticale groeven zijn aangebracht (Pl. XIII, 31).

Tweehonderdvijftien onversierde wandscherven veelal behorend tot een dikwandige ceramiek, waaronder een veertigtal fragmenten van besmeten en bruin tot baksteenrood aardewerk.

KUIL 14

Smalle, langwerpige kuil op 40 cm onder het maaiveld zichtbaar ; lengte-doorsnede : circa 5 m ; diepte : 57 cm. In het centrum van de westelijke uitloper zat in de grijze vulling een vijf centimeter dikke aslaag, waartussen hier en daar wat verbrande leem.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met toelopende schouder en rechtopstaande rand ; grijze kern ; bleekgrijze, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. V, 35).

Inbuigend randstuk met naar binnen afgeschuinde boord, waarop vingernagelindrukken ; lichtbruine kern ; lichtbruine, geëffende buiten- en binnenwand ; opening : 23 cm (Pl. IX, 35).

Bodemstuk met ietwat steunvoet ; het wandgedeelte heeft een grijze kern, een bruingrijs en ruw buitenoppervlak en een baksteenrood, geëffend binnenoppervlak ; diameter bodem : 14 cm (Pl. XI, 15).

Wandscherf met kamstrepen in bandvorm ; bruinigrijze kern ; lichtbruine en geëffende buitenzijde en bruinigrijze, geëffende binnenzijde (Pl. XIII, 6).

Wandscherf met kamstrepen, wellicht een fragment van dezelfde pot als voorgaande (Pl. XIII, 7).

Scherfje van ruwwandige pot met bruinigrijze buitenwand en zwartgrijze, geëffende binnenwand.

Wandscherf van pot met stuk van de bodem ; bruinrode, geëffende buiten- en binnenwand.

KUIL 15

Ronde put die zich op 60 cm onder het maaiveld aftekende met een diameter van 68 cm ; verdween 20 cm lager. In de grijze vulling zaten benevens enkele scherven een groot aantal keien.

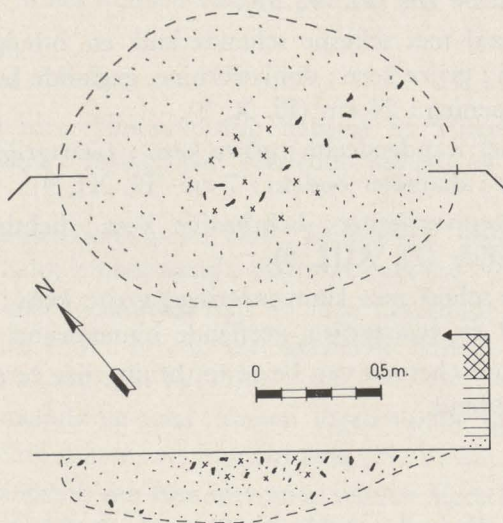
Het schervenmateriaal :

Vlak bodemstuk, bruinrijks gekleurd ;

Vier onversierde wandscherven, waarvan drie tot een ruwwandige ceramiek behoren met beige kern, zwartbruine buitenwand en lichtbruine, geëffende binnenwand.

KUIL 16 (afb. 13)

Ovale kuil van 1,60 m \times 1,14 m die zich op 40 cm onder het maaiveld aftekende en 26 m dieper verdween. In het midden van de grijze vulling zat

AFB. 13. — Kuil 16.

een dik pakket verbrande huttenleem en houtas, evenals enkele brokjes silicahoudende zandsteen. In de huttenleem zijn afdrukken van wandvlechtwerk te zien.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met vernauwde hals en uitbuigende rand ; grijze kern ; zwartgrijze, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. V, 33).

Wijd uitstaand bodemstuk ; beige kern ; roodbruin, geëffend buitenoppervlak, geëffend en van beige tot lichtbruin variërend binnenoppervlak ; diameter bodem : 10 cm (Pl. XI, 16).

Fragment van vlakke potbodem.

Vijftien onversierde wandscherven, waarvan één besmeten.

KUIL 17

Ovale kuil van 0,80 m \times 0,60 m en 24 cm diepte ; hij tekende zich af op 45 cm onder het huidig oppervlak ; zijn vulling bestond uit een homogeen grijze aardsoort.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met vernauwde hals en uitbuigende rand ; beige kern ; bruingrijze, geëffende buitenwand en beige, geëffende binnenwand ; diameter opening : 34 cm (Pl. V, 30).

Fragment van hetzelfde type als voorgaande, maar met naar binnen afgeschuinde boord ; beige kern ; beige en geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. V, 31).

Fragment van schaal met scherpe schouderknik en inbuigende rand naar binnen afgeschuind ; grijze kern ; donkerbruine, gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. X, 3).

Vlak bodemstuk met wandgedeelte ; grijze kern ; zwartgrijze, geëffende buiten- en binnenzijde ; diameter bodem : 7 cm (Pl. XI, 9).

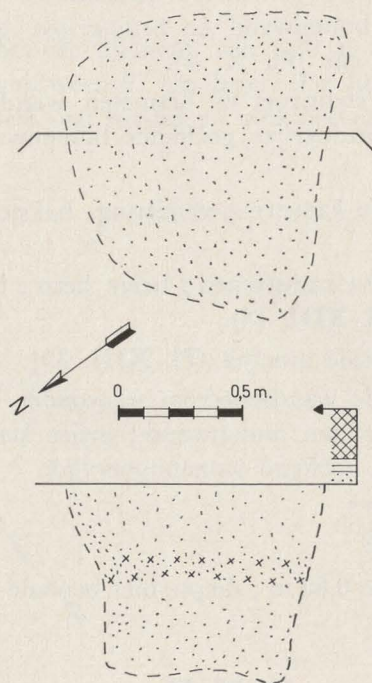
Wandscherf met kamversiering ; lichtbruine kern ; lichtbruine, geëffende buiten- en binnenzijde (Pl. XIII, 8).

Betrekkelijk dunne scherf met kamversiering ; grijze kern ; zwartgrijze, gegladde buitenwand en zwartgrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 9).

Zes onversierde wandscherven van beige tot bruingrijze ceramiek, langs buiten en binnen geëffend.

KUIL 18 (afb. 14)

Onregelmatige kuil die in de noordwestelijke uithoek van een veel grotere en onregelmatige groeve was uitgegraven ; tekende zich af op 25 cm onder het

Afb. 14. — Kuil 18.

maaiveld ; zijn profiel-doorsnede mat ongeveer 1,00 m en zijn grootste diepte 0,80 m. Ongeveer in het midden van de put zat een horizontale houtschoolband.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met cilindervormig halsstuk en vingertopindrukken op de boord ; grijze kern ; bruingrijze, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. II, 2).

Trechtersvormig randstuk met grijze kern ; bruingrijze, gegladde buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 28 cm (Pl. III, 15).

Fragment van pot met vernauwde hals en licht uitstaande rand met vingertopindrukken ; grijze kern ; bruingrijze, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 17 cm (Pl. IV, 5).

Randstuk met uitstaande en naar binnen afgeschuinde lip ; asgrijze kern ; zwartbruine, gegladde buiten- en binnenwand (Pl. V, 22).

Schuin uitstaand randstuk van kom met naar binnen afgeschuinde lip waarop kleine vingertopindrukken ; grijze kern ; bruingrijze, gegladde buiten- en binnenwand ; diameter opening : 14 cm (Pl. V, 25).

Fragment van kommetje met ietwat schouderknik en uitstaande rand ; grijze kern ; zwart gepolijste buitenwand en bruingrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 10 cm (Pl. X, 4).

Vlakke potbodem met steunvoet en besmeten wandgedeelte ; grijze kern ; bruine buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand ; diameter bodem : 9 cm (Pl. XII, 21).

Wandscherf met ondiepe kamstreep-versiering, baksteenrood gebakken (Pl. XIII, 4).

Wandscherf met gebogen kamstrepen ; beige kern ; bruinzandkleurige buiten- en binnenwand (Pl. XIII, 15).

Wandscherfje met verticale groefjes (Pl. XIII, 39).

Drieënveertig onversierde wandscherven, waaronder een fragment van een zeer grote pot met besmeten buitenwand ; grijze kern ; bruinrood buitenoppervlak en bruingrijs, geëffend binnenoppervlak.

KUIL 19

Ovale kuil van 1,10 m \times 0,80 m ; diepte niet bepaald ; homogeen grijze vulling.

Het schervenmateriaal :

Fragment met vernauwde hals en licht uitbuigende rand ; horizontaal groefje op de hals ; gegladde hals ; besmeten romp ; roodbruin gevlekte buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 12 cm (Pl. IV, 16).

Fragment met ingesnoerde hals en licht uitstaande rand ; gladde hals ; licht besmeten romp ; donkerbruine buitenwand en zwartbruine, gegladde binnenwand ; diameter opening : 13 cm (Pl. IV, 17).

Brokstuk van dikwandige pot met licht uitbuigende rand ; grijze kern ; bruingrijze, gegladde buiten- en binnenwand (Pl. V, 34).

Bodemstuk met vlakke onderkant en gewelfde binnenkant ; grijze kern ; bruinrode en licht besmeten buitenwand ; donkergrijze, geëffende binnenwand ; diameter bodem : 8 cm (Pl. XII, 29).

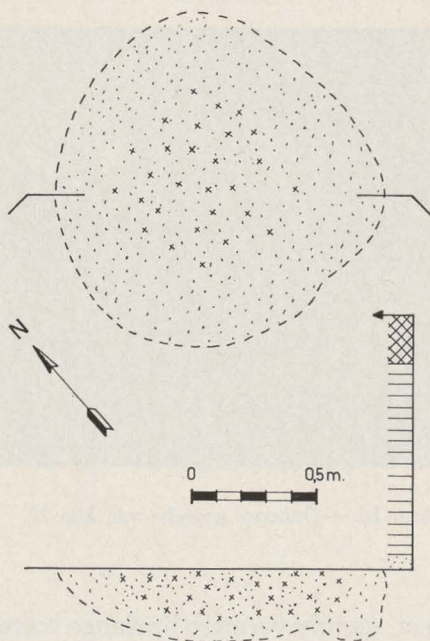
Onversierde scherf van dikwandige pot met grijze kern en zwartgrijze, geëffende buiten- en binnenwand.

KUIL 20

Kuil die zich op 45 cm onder het maaiveld aftekende en niet volledig uitgediept werd ; zijn kleinste doorsnede mat 1,30 m. Uit de grijze vulling kwamen een paar scherven roodbruine, ruwwandige ceramiek.

KUIL 21 (afb. 15)

Ongeveer ronde kuil met een diameter van 1,30 m tekende zich af op 1 m onder het oppervlak ; verdween 27 cm lager. De lichtgrijze vulling bevatte een zwarte kern met heel wat houtas en potscherven.

AFB. 15. — Kuil 21.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met toelopend halsstuk en verdikte, uitbuigende en naar binnen afgeschuinde lip, waarop vingertopindrukken ; beige kern ; beige en geëffende buiten- en binnenwand (Pl. IV, 14).

Inbuigend randstuk met naar binnen afgeschuinde boord, waarop vingertopindrukken ; bovenaan geglad, onderaan besmeten ; grijze kern ; asgrijze buiten- en binnenwand ; diameter opening : 15 cm (Pl. VII, 9).

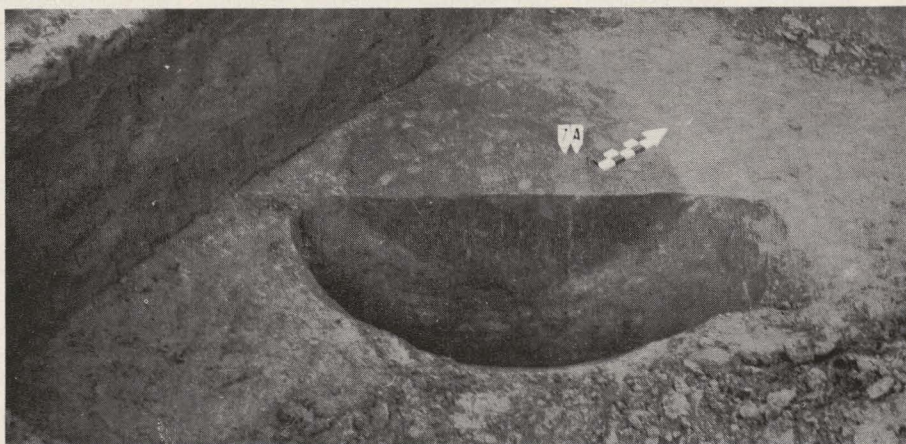
Besmeten wandscherf met enkele brede, ondiepe gleufjes (Pl. XIII, 29).

Wandscherf met schouderknik ; boven de knik geglad, eronder met ingekraste lijntjes versierd ; beige kern ; beige buiten- en binnenwand (Pl. XIII, 34).

Tweeëntwintig onversierde wandscherven waaronder een tiental van een beige, dikwandige ceramiek met besmeten buitenoppervlak ; vijf andere zijn zwartbruin tot bruingrijs gekleurd en eveneens besmeten.

KUIL 22 (afb. 16 en 17)

Onregelmatige kuil die, evenals de vorige, onder een dikke laag colluvium bedolven zat en zich pas op 80 cm diepte aftekende ; zijn grootste doorsnede mat 1,50 m en zijn diepte 0,80 m ; houtskoolband in het midden van de grijze vulling.

AFB. 16. — Onderste gedeelte van kuil 22.

Het schervenmateriaal :

Uitstaand randstuk met stampervormige lip langs buiten onderlijnd ; bruin-grijze kern ; zwartbruine, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. V, 24).

Vernauwend halsstuk met uitbuigende rand ; grijze kern ; bruingrijze, gegladde buiten- en binnenwand (Pl. VI, 42).

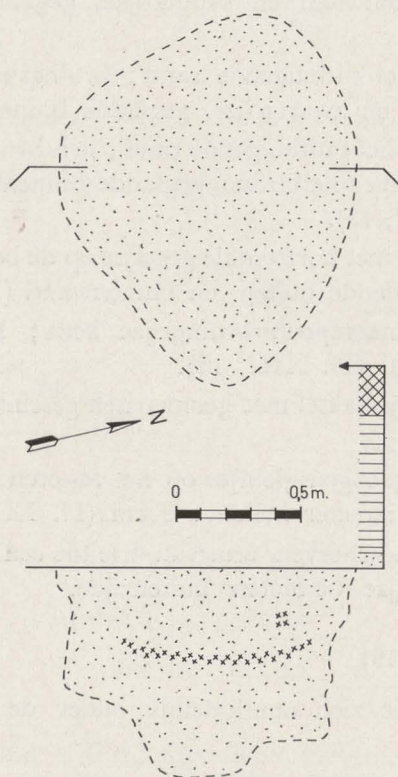
Inbuigend randstukje met bruingrijze kern en bruingrijze, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 20 cm (Pl. VIII, 26).

Wijd uitstaand bodemstuk met wandgedeelte ; grijze kern ; roodbruine, geëffende buitenzijde ; lichtbruine en geëffende binnenzijde (Pl. XI, 10).

Acht onversierde wandscherven van een dikwandige ceramiek, waarvan zes bruingrijs tot zwartgrijs en twee beige tot roodbruin gebakken ; drie ervan zijn lichte besmeten.

KUIL 23

Ietwat ovale kuil van 2,60 m \times 2,20 m en 26 cm diepte, die zich op 60 cm onder het maaiveld aftekende. In de grijze vulling zaten een vijftiental onversierde wandscherven die voor het merendeel tot een bruingrijze, geëffende ceramiek behoren.

AFB. 17. — Kuil 22.

KUIL 24

Onregelmatige kuil die zich op een diepte van 1 m duidelijk aflijnde. Hij verdween 15 cm lager. Zijn grootste doorsnede mat 1,40 m. Benevens de vele scherven van allerlei aardewerk kwamen uit deze put nog verscheidene silicahoudende steenbrokjes.

Het schervenmateriaal :

Cylindervormig halsstuk met spits uitlopende rand ; asgrijze kern ; beige, gegladde buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand (Pl. II, 9).

Trechtersvormig halsstuk met grijze kern ; zwart gegladde buitenwand en bruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 36 cm (Pl. III, 14).

Fragment van pot met vernauwde hals en uitbuigende rand ; grijze kern ; bruingrijze, geëffende buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 18 cm (Pl. IV, 6).

Fragment met vernauwde hals en licht uitbuigende rand ; beige kern ; licht-

bruine, gegladde buitenwand en bruingrijze, gegladde binnenwand (Pl. V, 19).

Toelopend halsstuk met uitbuigende rand ; bruingrijze kern ; bruingrijze, geëffende buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand (Pl. VI, 36).

Brokstuk van kom met licht uitbuigende rand ; lichtbruine kern ; lichtbruine, geëffende buitenwand en roodbruine, gegladde binnenwand ; diameter opening : 24 cm (Pl. VIII, 12).

Randstuk van een kom met horizontale groefjes op de bovenkant ; lichtbruine kern ; lichtbruine, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. X, 5).

Wandscherfje met kamstrepren ; bruingrijze kern ; lichtbruine, geëffende buiten- en binnenwand (Pl. XIII, 14).

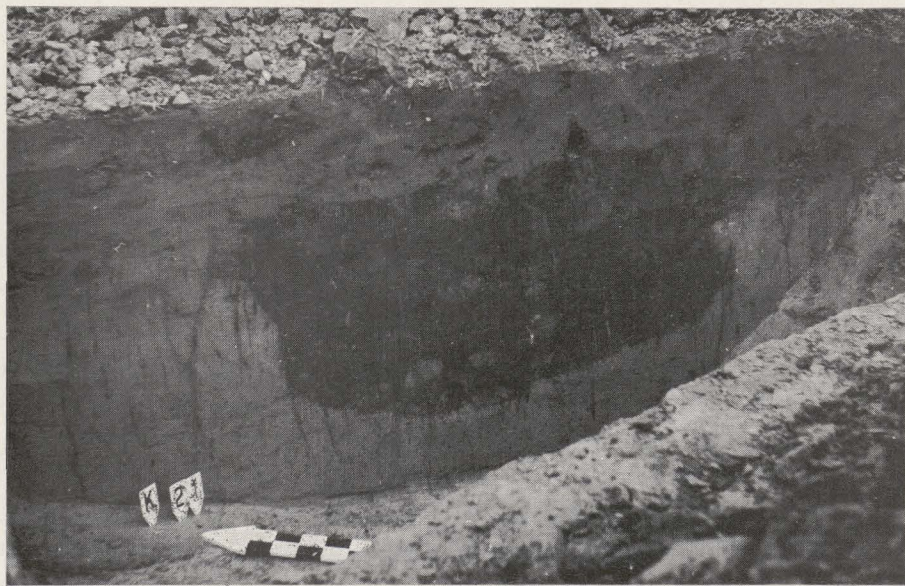
Randstuk van bruingrijze baksel met geometrisch geschikte gleuven (Pl. XIII, 18).

Vlak bodemstuk met gebogen gleufjes op het resterend wandgedeelte ; baksteenrode ceramiek ; diameter bodem : 9 cm (Pl. XIII, 22).

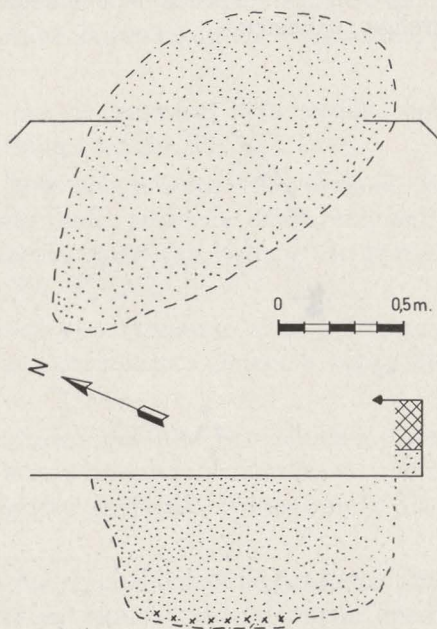
Negen onversierde wandscherven, waarvan drie tot een dikwandige ceramiek behoren met bruingrijze besmeten buitenzijde.

Kuil 25 (afb. 18 en 19)

Onregelmatige kuil die zich onmiddellijk onder de bouwlaag aftekende.

Afb. 18. — Kuil 25.

AFB. 19. — Kuil 25.

Zijn grootste lengte mat 1,70 m, zijn diepte 0,60 m. Hij was volledig met een grijze aardsoort opgevuld; op de bodem lag een dunne houtskoolband.

Het schervenmateriaal :

Uitbuigend randstuk met verdikte lip; grijze kern; zwartgrijze, gegladde buiten- en binnenwand; diameter opening: 26 cm (Pl. IV, 15).

Toelopend halsstuk met versmalde en licht uitbuigende rand; grijze kern; bruingrijze, gevlekte buitenwand en bruingrijze, gegladde binnenwand (Pl. VI, 37).

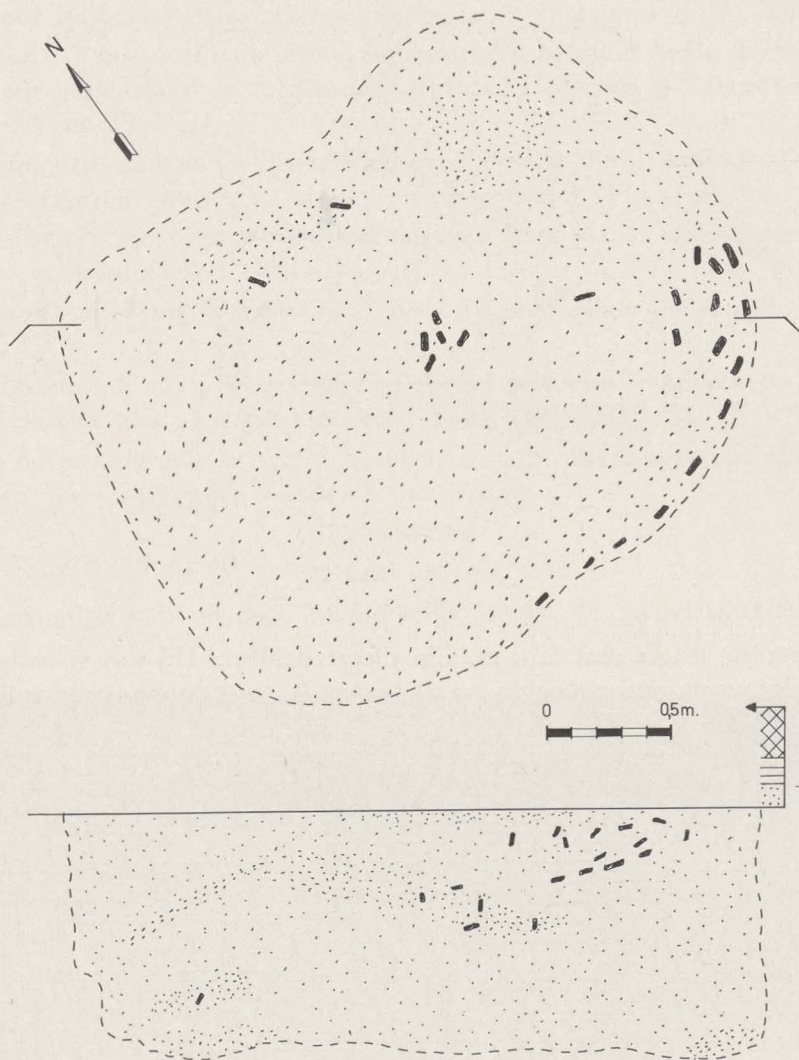
Licht inbuigend randstuk met kleine vingertopindrukken op de boord; asgrijze kern; bleekbruin, geruwd buitenoppervlak en zwartgrijs, geëffend binnenoppervlak; diameter opening: 24 cm (Pl. IX, 31).

Zes onversierde wandscherven van een bruinkleurige ceramiek.

KUIL 26 (afb. 20)

Grote, onregelmatige kuil die zich op 30 cm onder het maaiveld aftekende; zijn grootste doorsnede bereikte 2,60 m; verticale wanden, vlakke bodem. Benevens een groot aantal scherven kwamen uit deze put een fragment van een maalsteen (Pl. XIV, 4), twee kleine bronzen plaatjes, dikke klompen

verbrande leem, beenderresten en brokjes van een grijze micahoudende of psammitische, fijnkorrelige zandsteen.

AFB. 20. — Kuil 26.

Het schervenmateriaal :

Fragment van pot met gesnoerde hals en uitbuigende lip ; buitenkant donkerbruin gepolijst en gedeeltelijk afgeschilferd ; binnenwand zwartgrijs en geglad ; diameter opening : 22 cm (Pl. V, 18).

Licht toelopend halsstuk met stampervormige lip ; plaatselijk besmeten ; grijze kern ; bleekbruine buitenwand en bleekbruine, geëffende binnenwand (Pl. V, 20).

Uitstaand randstuk van een kom met licht verdikte boord ; bleekbruine ceramiek ; diameter opening : 12 cm (Pl. V, 23).

Fragment van een kom met scherpe schouderknik, vernauwde hals en uitbuigende, toegespitste rand ; onder de knik onduidelijke kamstrepen ; lichtbruine kern ; lichtbruin, geëffend buiten- en binnenoppervlak ; diameter opening : 18 cm (Pl. V, 26).

Rechtopstaand halsstuk met uitstaande lip naar binnen afgeschuind en waarop vingernagelindrukken voorkomen ; onder de boord horizontale kamstreepjes (Pl. V, 28).

Brokstuk van tonvormige pot met onregelmatig naar binnen afgeschuinde boord ; bruigrijze kern ; bruin tot bruigrijze en met borstelstrepen versierde buitenwand ; bruigrijze, geëffende binnenwand ; diameter opening : 16 cm (Pl. VII, 1).

Inbuigend randstuk met gegladde hals en besmeten romp ; donkergrijze kern ; donkerbruine buiten- en binnenwand ; diameter opening : 22 cm (Pl. VIII, 23).

Inbuigend randstuk van een kom met iets naar binnen verdikte lip ; gladde hals en besmeten romp ; lichtbruine kern ; lichtbruine buiten- en binnenwand ; diameter opening : 22 cm (Pl. IX, 38).

Inbuigend randstuk met naar binnen verdikte lip ; gladde hals en besmeten romp ; lichtbruine kern ; roodbruine buitenwand en zwartbruine, goed geëffende binnenwand ; diameter opening : 19 cm (Pl. IX, 40).

Randstuk van een kom met verdikte lip ; geëffende, roodbruine buiten- en binnenwand ; diameter opening : 18 cm (Pl. IX, 45).

Fragment van een schaal met schouderknik ; vernauwde hals en uitstaande lip, naar binnen afgeschuind ; grijze kern ; bruigrijze, gegladde buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand (Pl. X, 6).

Fragment van schaal met schouderknik ; vernauwde hals en uitstaande lip ; bruigrijze kern ; bruine, gegladde buitenwand en bruigrijze, geëffende binnenwand ; diameter opening : 30 cm (Pl. X, 7).

Wijd uitstaand wandstuk van grote schaal met naar binnen afgeschuinde rand ; grijze kern ; zwartbruin en roodbruin gevlekte en geëffende buitenwand ; zwartbruine, gegladde binnenwand ; diameter opening : 26 cm (Pl. X, 10).

Vlak bodemstuk waarvan de klei van lichtbruin tot bruigrijfs gebakken is ; diameter bodem : 14 cm (Pl. XI, 11).

Vlakke bodem, lichtbruin van kleur ; diameter : 15 cm (Pl. XI, 12).

Wijd uitstaand bodemstuk, bruingrijs van kleur (Pl. XI, 17).

Vlak bodemstuk met schuinopstaand en besmeten wandgedeelte ; grijze kern ; baksteenrode buiten- en binnenzijde, deze laatste geëffend ; diameter bodem : 14 cm (Pl. XII, 22).

Bodemstuk met steunvoet en schuin opstaand wandgedeelte ; asgrijze kern ; beige en goed geëffende buitenwand ; bruingrijze, geëffende binnenwand ; diameter bodem : 10 cm (Pl. XII, 23).

Bodemstuk met ietwat steunvoet en gedeelte van de wand in roodbruine ceramiek ; bodem langs de binnenkant lichtjes gewelfd ; diameter : 12 cm (Pl. XII, 25).

Bekertje met ietwat inbuigende rand en steunvoet ; tamelijk ruwe vorm ; bruingrijze tot bruinrode buiten- en binnenwand, door een latere verbranding zwartgrijs tot zwart gekleurd ; diameter bodem : 5,5 cm ; diameter opening : 9 cm ; hoogte wanden : 8,5 cm (Pl. XII, 32).

Bekertje van dezelfde aard en vorm als voorgaande ; hoogte : 7,5 cm ; middellijn opening : 9 cm ; middellijn voet : 6,5 cm (Pl. XII, 33).

Wandscherfje met overvloedige kamversiering ; grijs-beige kern ; lichtbruine tot bruingrijze buiten- en binnenwand, de laatste geglad (Pl. XIII, 3).

Wandscherfje met versiering van brede, ondiepe gleufjes ; grijze kern ; grijze buitenwand en bruingrijze, gegladde binnenwand (Pl. XIII, 21).

Besmeten wandscherf met een rij vingertopindrukken op de bruingrijze buitenzijde ; afgebrokkelde binnenzijde (Pl. XIII, 24).

Besmeten wandscherf met een boogvormig groefje op de buitenkant ; lichtgrijze kern ; roodbruine buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 30).

Wandscherf met horizontale groef op de schouderknik ; onder de knik besmeten ; grijze kern ; lichtbruine buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand (tekening is verkeerdelijk schuin geplaatst) (Pl. XIII, 32).

Besmeten scherf met onregelmatig aangebrachte kamstrepen ; beigekeurig ; vertoont sporen van secundaire verbranding (Pl. XIII, 35).

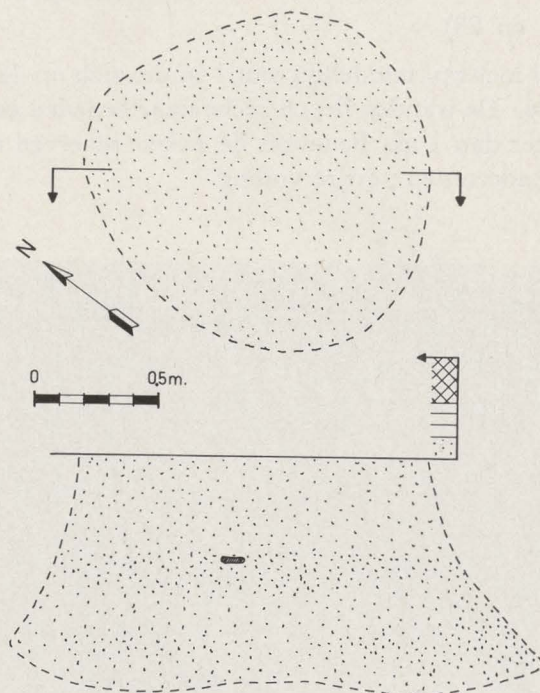
Wandscherf met borstelstrepen ; grijze kern ; bruingrijze tot bruinrode buitenwand en asgrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 36).

Honderdvijfentwintig onversierde wandscherven, veelal van een dikwandige ceramiek met beige, bruine of bruinrode buitenwand, waartussen verscheidene besmeten en gegladde fragmenten.

KUIL 27 (afb. 21)

Cirkelvormige put met een middellijn van circa 1,38m ; tekende zich op 40 cm onder het maaiveld af. Naar onder toe verbreedde hij waaivormig, zodat

hij op volledige diepte (0,90 m) 2,20 m breed was. De onderste vulling was donkerder dan de bovenste.

AFB. 21. — Kuil 27.

Het schervenmateriaal :

Inbuigend randstuk met onduidelijke kamversiering op de bruingrijze buitenwand ; grijze kern ; lichtbruine, geëffende binnenwand ; diameter opening : 18 cm (Pl. VIII, 25).

Vlak bodemstuk met wandgedeelte ; grijze kern ; lichtbruine, besmeten buitenzijde en donkerbruine, geëffende binnenzijde (Pl. XI, 13).

Scherf met kamstrepen op de bruingrijze buitenwand ; grijze kern ; lichtbruine, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 19).

Acht onversierde wandscherven, waartussen twee van een bruinrode en besmeten ceramiek en een ander met een bruingrijze, gegladde buitenwand.

KUIL 28

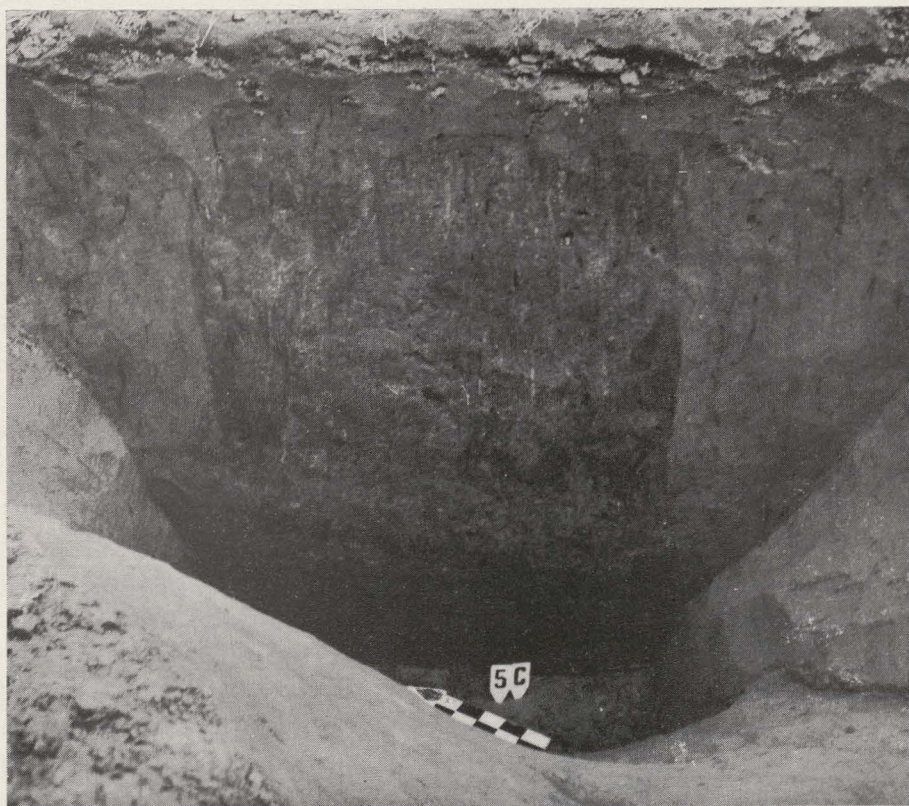
Ronde put die zich op 40 cm onder het oppervlak aftekende. Hij had een middellijn van 1,10 m en was 30 cm diep. In de grijze vulling zaten drie zwartgrijze banden die zich over de gehele lengte van de put uitspreidden.

Het schervenmateriaal :

Vier onversierde wandscherven van een ruwwandige, bruine ceramiek.

KUIL 29 (afb. 22 en 23)

Cirkelvormige kuil met een middellijn van 1 m die zich op 42 cm onder het maaiveld aftekende. De wanden liepen recht naar beneden en bereikten een diepte van iets meer dan 1 m. Benevens de enkele scherven bevatte hij wat huttenleem en beenderresten ; grijze vulling.

AFB. 22. — Kuil 29.

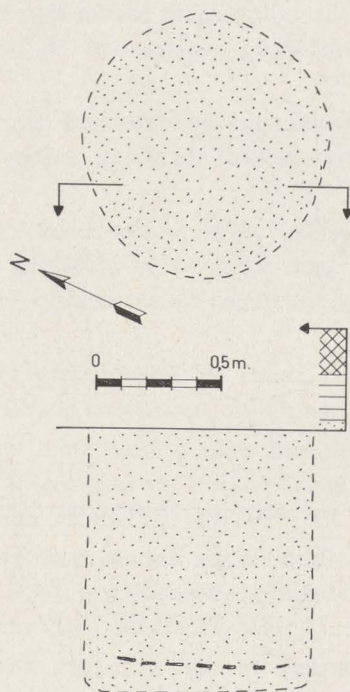
Het schervenmateriaal :

Licht inbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde boord, waarop vingertopindrukken ; grijze kern ; bruingrijze, geëffende buitenwand en donkergrijze, geëffende binnenwand (Pl. IX, 37).

Wandscherf deels geglad en deels met gekruiste kamstrepen versierd ; grijze

kern ; lichtbruine buitenwand en bruingrijze, geëffende binnenwand (Pl. XIII, 16).

Vijf onversierde wandscherven.

AFB. 23. — Kuil 29.

KUIL 30 (afb. 24)

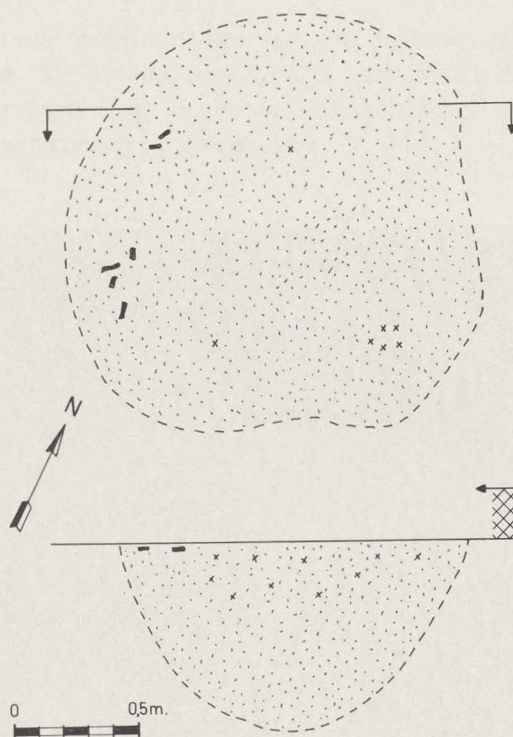
Ietwat ronde kuil met een middellijn van 1,70 m die onmiddellijk onder de bouwlaag verscheen en een diepte van 0,92 m bereikte. Lichtgrijze vulling waartussen houtskoolstippels en verbrande leemklonten. Alle scherven lagen samen op enkele centimeter boven de bodem.

Het schervenmateriaal :

Inbuigend randstuk met afgebrokkelde buitenwand ; grijze kern ; bruingrijze, geëffende binnenwand (Pl. VIII, 19).

Volledige schaal met scherpe schouderknik, vernauwde hals en uitbuigende rand ; gegladde, zwartgrijze ceramiek ; boven de knik is een rij schuin geplaatste strepen getrokken, eronder een dubbele rij van deze strepen maar in tegenovergestelde richting ; de drie stroken zijn door horizontale lijnen

van elkander gescheiden ; diameter opening : 23 cm, van voet : 6 cm ; hoogte : 7 cm (Pl. X, 8).

AFB. 24. — Kuil 30.

Vlakke potbodem met steunvoet en gedeelte van de wand ; grijze kern ; licht-bruine en besmeten buitenzijde en zwartbruine, geëffende binnenzijde ; diameter bodem : 10,5 cm (Pl. XII, 24).

Vlak bodemstuk van een kom in bruingrijze ceramiek ; diameter : 7,5 cm.

Bodemstuk met ietwat steunvoet ; bruingrijze ceramiek ; diameter : 10,5 cm.

Potbodemfragment met besmeten wandgedeelte.

Eenentwintig onversierde wandscherven, waaronder achttien van een grote, dikwandige, bruine pot met besmeten buitenwand en dertien van een dikwandige, bruine ceramiek.

LOSSE VONDSTEN

Trechtersvormig halsstuk met ietwat gespitste boord ; grijze kern ; bleekbruine en gegladde buitenwand en bruinigrijze, gegladde binnenwand (R61-XII) (Pl. III, 16).

Wandstuk met toelopende schouder en uitstaande, trechtersvormige rand ; bruinigrijze kern ; bruinigrijze, geëffende buiten- en binnenwand (R61-XII) (Pl. III, 18).

Fragment van pot met vernauwde hals en uitbuigende boord met schuin aangebrachte groefjes ; gegladde hals ; grijze kern ; zwartgrijze buitenwand en bruinigrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 15 cm (R56-VI) (Pl. IV, 4).

Vernauwd halsstuk met uitbuigende lip, naar binnen afgeschuind ; grijze kern ; donkergrijze, geëffende buiten- en binnenwand (R56-VII) (Pl. IV, 8).

Inbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde rand ; bleekgrijze kern ; bleekgrijze, geëffende buitenwand en baksteenrode, geëffende binnenwand ; diameter opening : 36 cm (R56-IV) (Pl. VII, 2).

Inbuigend wandstuk met naar binnen afgeschuinde rand, waarop vingertop-indrukken ; bruinigrijze kern ; roodbruine, geëffende buiten- en binnenwand ; diameter opening : 18 cm (R61-XII) (Pl. VII, 5).

Inbuigend wandstuk met gegladde hals en besmeten romp ; grijze kern ; bruinigrijze buitenzijde en bruinigrijze, geëffende binnenzijde ; diameter opening : 14 cm (R61-VII) (Pl. VII, 10).

Inbuigend randstuk van een kom ; bruinigrijze kern ; bruinigrijze, gegladde buitenwand en roodbruine, geëffende binnenwand (R56-III) (Pl. VII, 11).

Inbuigend wandstuk met ietwat schouderknik ; boven de knik geglad, eronder besmeten ; donkergrijze kern ; donkerbruine, gevlekte buitenwand en donkerbruine, geëffende binnenwand (R56-VII) (Pl. VIII, 13).

Inbuigend randstuk met lichtgrijze kern en lichtgrijze, geëffende buiten- en binnenwand (R61-VII) (Pl. VIII, 14).

Inbuigend randstuk met grijze kern en bruinigrijze, gegladde buiten- en binnenwand (R54-IX) (Pl. VIII, 15).

Inbuigend randstuk met ietwat gespitste boord ; beige kern ; bruinigrijze, geëffende buitenwand en roodbruine, geëffende binnenwand (R61-XII) (Pl. VIII, 17).

Schuin toelopend randstuk met een horizontaal gleufje op 1,5 cm van de boord ; zwartgrijze ceramiek (R61-XII) (Pl. VIII, 27).

Inbuigend wandstuk met verdikte boord, waarop lichte vingertopindrukken ; lichtbruine kern ; donkerbruine en lichtelijk besmeten buitenkant en bruin-grijze, gegladde binnenkant (R54-IX) (Pl. VIII, 30).

Ietwat inbuigend wandstuk met lip naar binnen ; geglad bovendeel en besmeten romp ; beige kern ; beige buitenwand en roodbruine, gegladde binnenwand (R61-VII) (Pl. IX, 39).

Inbuigend randstuk met naar binnen verdikte lip ; rand langs buiten door een groefje onderlijnd ; grijze kern ; grijze, gegladde buiten- en binnenwand (R61-XII) (Pl. IX, 48).

Fragment van grote schaal met naar binnen afgeschuinde rand ; grijze kern ; roodbruine, besmeten buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand ; diameter opening : 44 cm (R56-VI) (Pl. X, 11).

Kleine beker met naar binnen afgeschuinde en verdikte lip, waarop vingertopindrukken voorkomen ; zwartgrijze, ruwe ceramiek ; diameter opening : 11 cm ; voet : 6,5 cm ; hoogte : 7,5 cm (R61-XII) (Pl. XII, 34).

Wandscherfje met overvloedige kamversiering ; kern, buiten- en binnenwand bruinachtig van kleur (R56-III) (Pl. XIII, 5).

Wandscherfje met lichte schouderknik ; onder de knik een onduidelijke kamversiering ; grijze kern ; bruin-grijze, buiten- en binnenwand (R61-XII) (Pl. XIII, 12).

Wandscherfje in een beige-kleurige ceramiek, met kamstrepen versierd (R61-XII) (Pl. XIII, 13).

Wandscherf met schouderknik ; bovenkant geglad, onderkant met kamstrepen ; bruin-grijze kern ; bruin-grijze buitenwand en zwartgrijze, gegladde binnenwand (R61-XII) (Pl. XIII, 20).

Wandscherfje met een versiering van kleine, ingedrukte driehoekjes ; roodbruine ceramiek (R61-XII) (Pl. XIII, 37).

Wandscherfje met een versiering van verticaal geplaatste gleufjes ; bruin-grijze kern ; roodbruine buitenwand en bruin-grijze, geëffende binnenwand (R61-XII) (Pl. XIII, 38).

TYPOLOGIE

Bovenstaand schervenmateriaal kan op grond van een aantal specifieke kenmerken in verschillende typologische groepen ingedeeld worden.

GROEP I : *vaatwerk met cylinder- en trechtervormige hals* (Pl. II en III)

In deze groep komen slechts 18 fragmenten voor, hetzij 14,4 % van het geheel der randscherven. Cylindrisch zijn de fragmenten, nrs. 1-11 ; trechtervormig de nrs. 12-18. Daar het hier alleen hals/randfragmenten betreft, kunnen maar weinig bijzonderheden vermeld worden.

De meeste stukken zijn van een donkere en zwartbruine kleur en hebben dikwijls de buiten- en binnenkant geglad (nrs. 3, 4, 6, 10, 12, 13, 14, 15 en 16). Sommige vertonen onderaan een begin van uitbuiging, waaruit blijkt dat zij tot het soort vaatwerk behoord hebben met een verwijd, afgerond rompgedeelte (nrs. 4, 5, 6, 7, 8 en 11). De nrs. 2 en 7 dragen op de boord vingertopindrukken. Van de nrs. 5 en 8 kan met zekerheid gezegd worden dat zij een besmeten buik hadden. Ten slotte weze de aandacht nog gevestigd op de fragmenten nrs. 17 en 18, wegens de schuin toelopende schouder, de vernauwde hals en de trechtervormige rand.

GROEP II : *vaatwerk met vernauwde hals en uitbuigende rand* (Pl. IV, V en VI)

Deze groep is niet zo eenvormig als de vorige. Nochtans kunnen doorgaans als gemeenschappelijke kenmerken de vernauwde hals en de uitbuigende rand naar voren gebracht worden. Hij omvat 44 fragmenten, hetzij 35,2 % van het geheel der randscherven.

Met uitzondering van de stukken nrs. 4, 8, 9 en 15, die zwart of zwartgrijs getint zijn, hebben alle andere een bruine buitenwand, die van lichtbruin tot donkerbruin varieert. Slechts 3 fragmenten zijn volledig geglad of gepolijst en dat in een donkerbruine kleur (nrs. 18, 27 en 44). De twee laatste behoren tot een betrekkelijk dunwandige ceramiek.

Sommige exemplaren kunnen nauwer met elkaar in verband gebracht worden, zo bv. de nrs. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19 en 21, waarvan de karakteristieken best overeenkomen met de vooropgezette criteria : vernauwde hals en uitbuigende rand. Van deze fragmenten hebben de nrs. 1, 2, 9, 16 en 17 de bovenkant geglad en de onderkant besmeten ; nr. 18 heeft het buitenoppervlak volledig geglad ; de nrs. 1, 2, 3, 4, 5, 7 en 9 vertonen vingertop- of vingernagelindrukken op de boord en nr. 16 heeft een onregelmatig horizontaal groefje op de hals.

Bij andere exemplaren (nrs. 10, 11, 12, 13 en 15) is de vernauwing van de halsstrook minder geaccentueerd maar de verdikte lip blijft een kenmerkend element voor deze reeks. Hiertussen treft men geen fragmenten aan met een besmeten onderdeel, wel komt de versiering voor met indrukken op de boord (nrs. 12 en 13).

Bij de volgende reeks (nrs. 14, 35, 36, 37, 38, 39, 41 en 43) gaat het in feite alleen maar over een regelmatig toelopende hals met de karakteristieke uitstaande boord, waarop alleen bij de nrs. 14, 38 en 43 een versiering van vingertopindrukken voorkomt.

De nrs. 30, 31, 32, 33 en 34 kunnen in een vierde reeks samengebracht worden, die vooral gekenmerkt is door haar breed inbuigende halsstrook en wijd uitbuigende boord.

Nrs. 26 en 27 zijn twee typische komvormen met vernauwde hals en scherp uitstaande rand; nr. 26 heeft lichte kamstrepen beneden de knik, terwijl nr. 27 over zijn geheel buitenoppervlak gepolijst is. Als komvormen mogen wellicht ook bestempeld worden de fragmenten nrs. 23, 24 en 25, waar nochtans geen vernauwing van de hals valt waar te nemen, maar waarbij dan toch de lip duidelijk afgezet is. Alleen op de boord van nr. 25 is een versiering van vingertopindrukken aangebracht. Verder dient nog gewezen op de gelijkenis die bestaat tussen de randstukken nrs. 29 en 44, die beide een licht vernauwde hals en een scherp naar binnen afgeschuinde lip bezitten; nr. 29 vertoont echter vingertopindrukken op de boord waar deze bij nr. 44 ontbreken.

GROEP III : *vaatwerk met inbuigende rand* (Pl. VII, VIII en IX)

Deze groep vertoont een homogeen beeld. Het aantal stuks bedraagt 49, hetzij 40 % of het hoogste percentage van het geheel der randscherven. Hier van hebben de nrs. 9, 16, 21, 27 en 44 een zwart tot zwartgrijs geglad buiten- en binnenoppervlak. Alle andere behoren tot een bruinachtige ceramiek, die van donkerbruin tot lichtbruin en roodbruin varieert.

16 fragmenten vertonen vingertop- of vingernagelindrukken op de boord. Het zijn de nrs. 5, 6, 9, 24, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 42, 43, 47 en 49. Hiervan hebben de nrs. 30, 31, 33 en 42 een geruwde of besmeten buitenwand en nr. 9 een gegladde hals en besmeten rompgedeelte. Benevens die fragmenten met kartelrand komen in deze groep nog 5 randscherven voor met een bijzondere versiering. Bij twee ervan is de rand langs buiten met een horizontaal groefje onderlijnd (nrs. 27 en 48); bij nr. 18 ziet men op de buitenwand vingerinknijpingen en bij de nrs. 1 en 25 lichte borstelstrepen. Een meer verzorgde versiering treft men op fragment nr. 8 aan: de boord vertoont onduidelijke, schuin verlopende gleufjes en ongeveer 1 cm beneden het randuiteinde is een horizontale rij van nagelkerfen aangebracht.

Van de overblijvende fragmenten behoren de nrs. 4, 7, 10, 13, 18, 23, 38, 39 en 44 tot een aardewerk met goed geëffende of gegladde hals en besmeten buik.

GROEP IV : *schalen* (Pl. X)

De fragmenten van deze groep kunnen in twee reeksen onderverdeeld worden : enerzijds de fragmenten van schalen met schouderknik (nrs. 1-8) en anderzijds fragmenten van schalen met wijd uitstaande wand (nrs. 9-11).

Tussen het vaatwerk van de eerste soort treffen we exemplaren aan met een eerder afgeronde knik (nrs. 1, 3, 4 en 5), waar deze bij de nrs. 2, 6, 7 en 8 scherp gevormd is. Al deze fragmenten behoren tot een donkerbruine of zwartgrijze ceramiek, die veelal langs beide kanten mooi geglad of gepolijst is. Nr. 8, een volledige schaal, vertoont een fraaie versiering van schuin getrokken gleufjes onder en boven de knik, in tegenovergestelde richting geplaatst en door horizontale lijnen van elkander gescheiden.

Over de fragmenten van schalen met wijd uitstaande wand valt weinig aan te merken. Waar de eerste twee (nrs. 9 en 10) langs buiten en binnen donkerbruin geglad zijn, is de laatste (nr. 11) alleen langs binnen geglad ; de buitenwand is ruw besmeten.

GROEP V : *bodemstukken en volledige potten* (Pl. XI en XII)

Bij de eigenlijke bodemfragmenten kan men twee reeksen onderscheiden : zij die van potten en andere die van schalen voorkomen. Als fragmenten van schalen kunnen beschouwd worden de nrs. 10, 16, 17 en 31. Al deze exemplaren zijn langs buiten en binnen goed geëffend of geglad en hun bodem is vlak. Er zijn geen versieringen waar te nemen.

De overblijvende stukken zijn bodems van potten die voor het merendeel ook vlak zijn. Uitzonderingen zijn de nrs. 25 en 26, met gewelfde onder- en bovenkant en de nrs. 27, 28 en 29, waarvan alleen de bovenkant gewelfd is. Acht van deze potbodems hebben een besmeten wandgedeelte (nrs. 1, 7, 13, 21, 22, 24, 25 en 29) ; twee vertonen een versiering van ronde indrukken op de bodemrand (nrs. 20 en 30) en één heeft een scherpe schouderknik (nr. 26).

Bij beide typen valt soms een lichte accentuering van het bodemstuk op, nl. een soort steunvoet, die bij de nrs. 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 en 25 duidelijk tot uiting komt.

De enige gave ceramiek bestaat uit drie kleine bekers, die feitelijk hetzelfde conisch profiel vertonen (nrs. 32, 33 en 34). De nrs. 32 en 33 hebben een lichte steunvoet. De beker nr. 34 heeft een versiering van dicht bijeengeplaatste vingertopindrukken op de naar binnen afgeschuinde boord.

GROEP VI : *versierde wandscherven* (Pl. XIII)

In deze groep zijn 39 versierde fragmenten ondergebracht, hetzij 3,7 % van

het gehele schervenmateriaal. De versiering is van verschillende aard. Meest voorkomend is het kamstreep-ornament, dat op diverse wijzen in fijnere of dikkere lijnen aangewend werd :

- a) in evenwijdig lopende lijnen (nrs. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9 en 15) ;
- b) in kruisende lijnen (nrs. 4 en 13) ;
- c) in willekeurig door mekaar ingekraste lijnen (nrs. 14, 33, 34, 35 en 36) ;
- d) in booglijntjes (nrs. 10, 11, 20 en 22) ;
- e) in cirkelvorm (nr. 30).

Vingertopindrukken en dito inknijpingen als versiering van de buitenwand komen ook regelmatig voor (nrs. 23, 24, 25, 26 en 27). Bij nr. 23 zijn de vingertopindrukken op de knik van het fragment aangebracht, bij de nrs. 24 en 25 zijn ze horizontaal geplaatst en bij de nrs. 26 en 27 zijn ze over het gehele buitenoppervlak verspreid.

Zeldzamer aangewend zijn : ronde ingedrukte putjes (nr. 28), brede ondiepe groeven hetzij horizontaal, (nr. 32) hetzij verticaal (nrs. 31, 38 en 39) geplaatst, borstelstrepen (nr. 16) en geometrische versiering (nr. 18).

Ten slotte dient de aandacht gevestigd op een bijzondere versiering die alleen op scherf nr. 37 voorkomt. Ze bestaat uit kleine driehoekjes in twee boven elkaar geplaatste rijtjes, wellicht met een soort stempel, aangebracht.

BESLUIT

Ten einde na te gaan of er uit deze verschillende vormengroepen enig gevolg te trekken is voor een chronologische of functionele interpretatie van de nederzettingssporen verwijzen we naar bijgaande tabel (Pl. XV). Daar zijn bij elke kuil de daarin voorkomende ceramiekfragmenten vermeld.

De belangrijkste kuilen zijn 3, 8, 13 en 26. Hier valt op te merken dat haast alle vormengroepen in 3 en 13 aanwezig zijn en dat groep 1, zijnde het vaatwerk met cylinder- en trechtervormige hals, in kuil 26 ontbreekt. Maar aangezien deze laatste groep door zo weinig exemplaren is vertegenwoordigd, is hij te klein om aan het ontbreken ervan in een bepaalde kuil een doorslaggevende betekenis te hechten, te meer daar de zeer typische groep III met inbuigende rand in de kuilen 3, 8, 13 en 26 evenredig vertegenwoordigd is en samen optreedt in de kuilen 3, 8 en 13 met het vaatwerk met hoge cylinder- of trechtervormige hals. Er is bijgevolg geen enkel chronologisch onderscheid te halen uit de typologische indeling.

Wat nu een proeve van absolute datering betreft, is het resultaat van ons onderzoek al even negatief. Het materiaal uit andere nederzettingen in België, Nederland en het Rijnland wordt door de onderscheidene auteurs op zeer uiteenlopende wijze gedateerd. De verschillen gaan zelfs van Hallstatt B tot de laat-La Tène-tijd. Wij hebben het daarom voorzichtig geacht geen vergelijkingsmateriaal te citeren; dit zou de verwarring alleen nog maar vergroot hebben. Derhalve durven we ons niet uitspreken over enige absolute chronologie. We zijn er wel van overtuigd, dat de nederzettingssporen van de Starberg, in hun geheel gezien, tot de IJzertijd behoren en dat hun chronologische spreiding niet zo groot kan zijn.

Meer is er uit deze studie niet te halen. Haar belang ligt alleen in het feit dat we hier materiaal hebben kenbaar gemaakt, dat in gesloten en stratigrafisch verband aangetroffen werd.

RÉSUMÉ

HABITAT DE L'ÂGE DU FER À ROSMEER

De 1952 à 1966 des fouilles furent exécutées au lieu-dit Staberg à Rosmeer, commune située dans le coin nord-est de la Hesbaye limbourgeoise (fig. 1 et 2). On y réfère, à l'emplacement même d'un site de la civilisation rubanée, des traces d'occupation de l'Âge du Fer.

Il y avait, en premier lieu, de nombreux fragments de torchis, recueillis avec des tessons céramiques de l'époque. Toutefois, contrairement aux habitations de la civilisation rubanée dont le plan est facilement reconnaissable, aucune construction de l'Âge du Fer n'a pu être identifiée en toute sécurité. Il n'est pourtant pas exclu que l'ensemble de trous de pieux, indiqué au plan général (Pl. I) avec la lettre A, ne constitue un type de bâtiment de l'Âge du Fer.

Relevons ensuite des sillons de labourage préhistorique. Ces traces recoupaient les dépotoirs de la civilisation rubanée (fig. 3) et étaient par conséquent de date plus récente. D'autre part, elles étaient antérieures à l'époque romaine du fait que la direction de leur tracé — et par suite aussi l'aménagement des champs — était autrement orientée que l'axe de la centuriation romaine, axe respecté jusqu'à nos jours. Ces sillons préhistoriques, parallèles à certains endroits (fig. 4), se recoupaient presque perpendiculairement à d'autres (fig. 5).

Les vestiges les plus marquants de l'Âge du Fer étaient constitués par une trentaine de dépotoirs répartis sur tout le site (voir les taches noires numérotées sur le plan, Pl. I). Alors que les fosses de la civilisation rubanée se distinguaient par un remblai gras et noir, celles de l'Âge du Fer étaient constituées par une terre grise. Elles étaient généralement de forme plus ou moins circulaire ou ovale. Les plus caractéristiques sont reproduites fig. 6 à 24. En coupe, elles présentaient parfois des ressemblances. Certaines d'entre elles (les n°s 4, 8, 25, 26 et 29) montraient un profil cylindrique, des parois droites et un fond plat. D'autres (les n°s 13 et 27) avaient la partie inférieure élargie en éventail. La plupart, pourtant, offraient un profil asymétrique et un fond arrondi en cuvette.

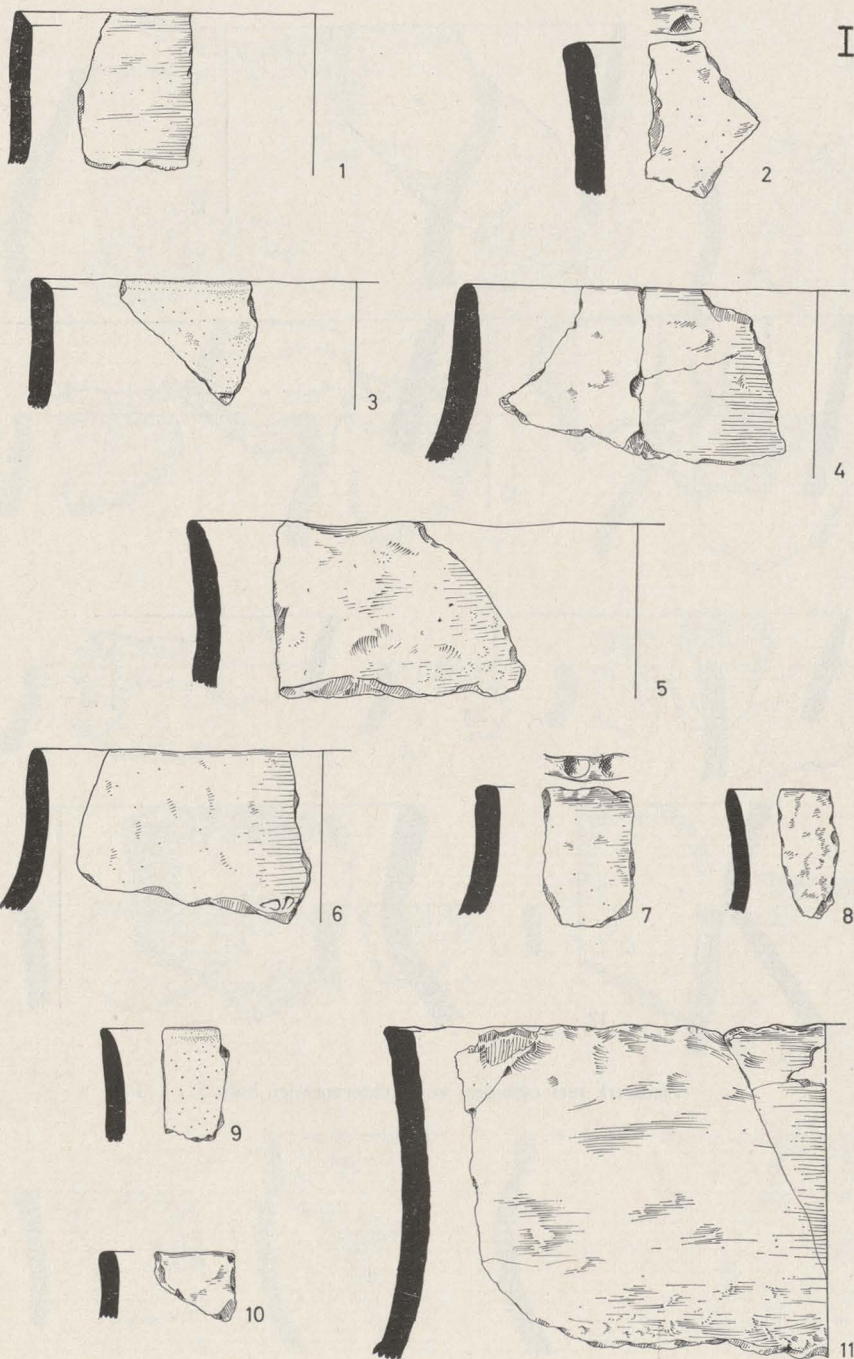
Outre la terre grise, les dépotoirs contenaient des tessons céramiques, de la cendre de bois, du torchis, des ossements d'animaux, des fragments de meules, des cailloux, des déchets de grès, deux fragments de plaquettes de bronze, une fusaiolle et un peson de tisserand. Le nombre des tessons céramiques s'élève à 1043. Les plus caractéristiques sont classés en différents types et reproduits Pl. II à XIII. Le tableau de la Pl. XV présente, pour chaque dépotoir, les types céramiques et les autres éléments de son contenu.

Les fosses 3, 8, 13 et 26 sont, du point de vue céramique, les plus intéressantes. Presque toutes les formes y sont représentées, ce qui implique évidemment la contemporanéité des différents types. Il ne nous était pas possible d'en préciser d'avantage la chronologie.

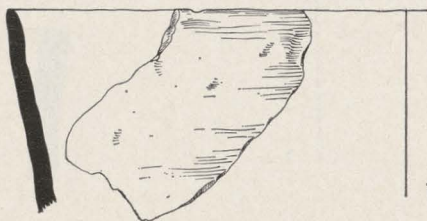
Algemeen plan van de bewoningssporen. De zwarte vlekken zijn de kuilen uit de IJzertijd. De bandkeramische kuilen zijn hier niet opgenomen.

I

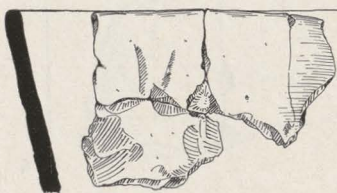

Vaatwerk met cylinder- en trechtervormige hals. S. : 1/3.

I

12

13

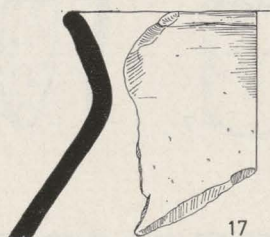
14

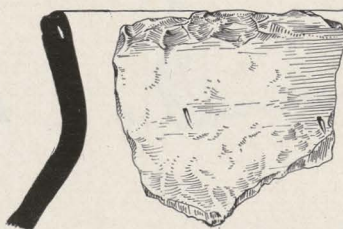
15

16

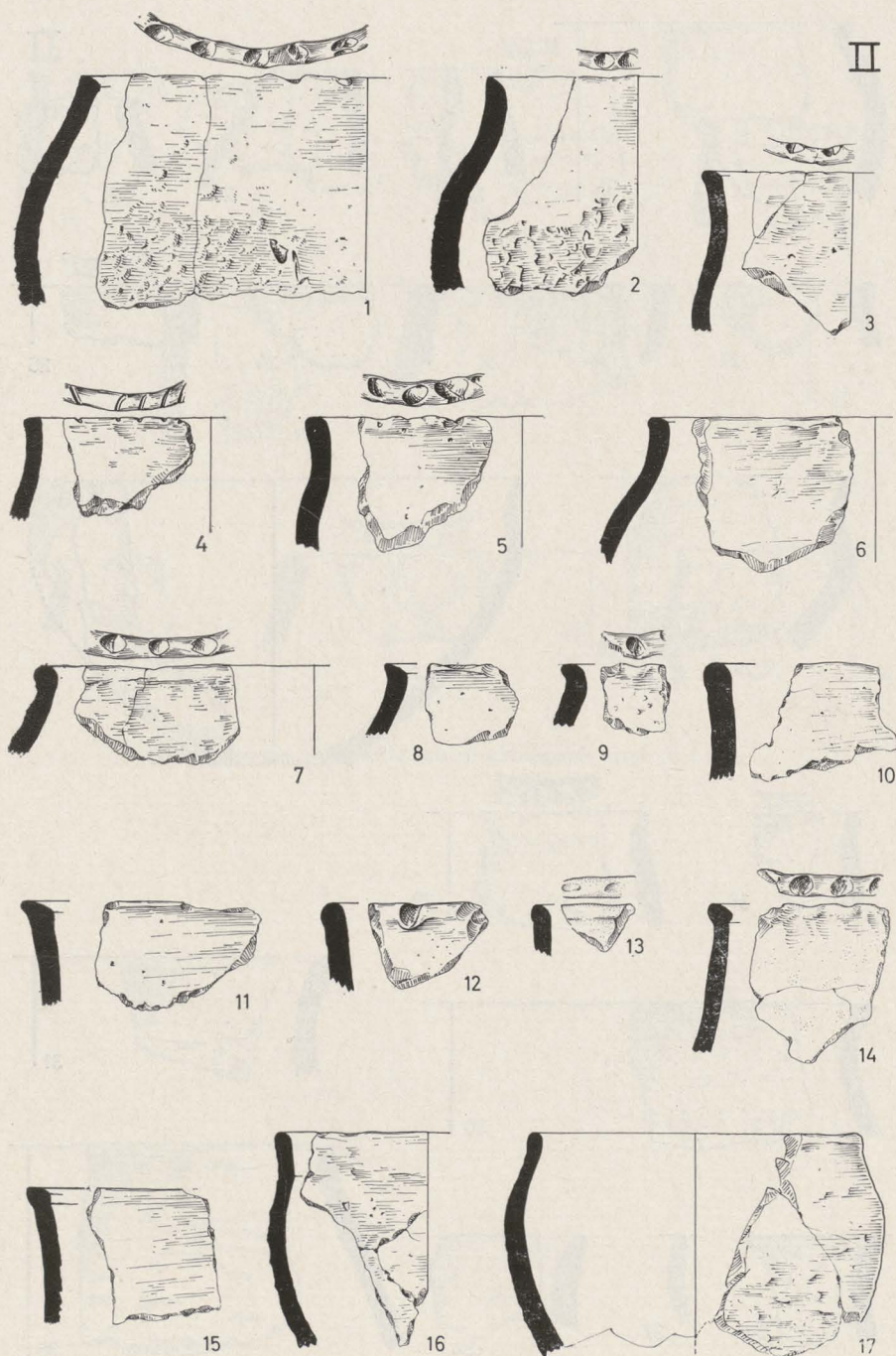
17

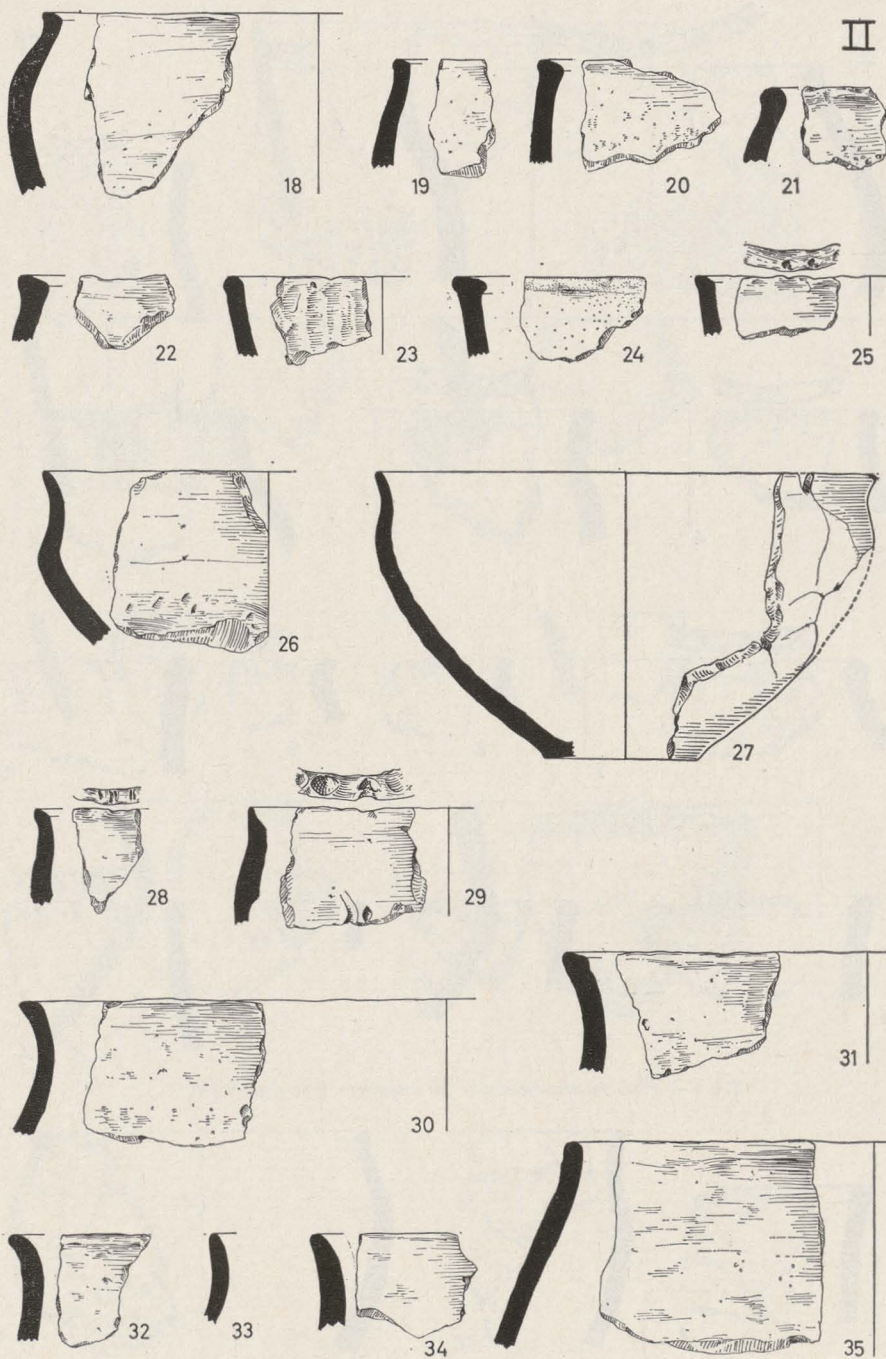
18

Vaatwerk met cylinder- en trechtervormige hals. S. : 1/3

II

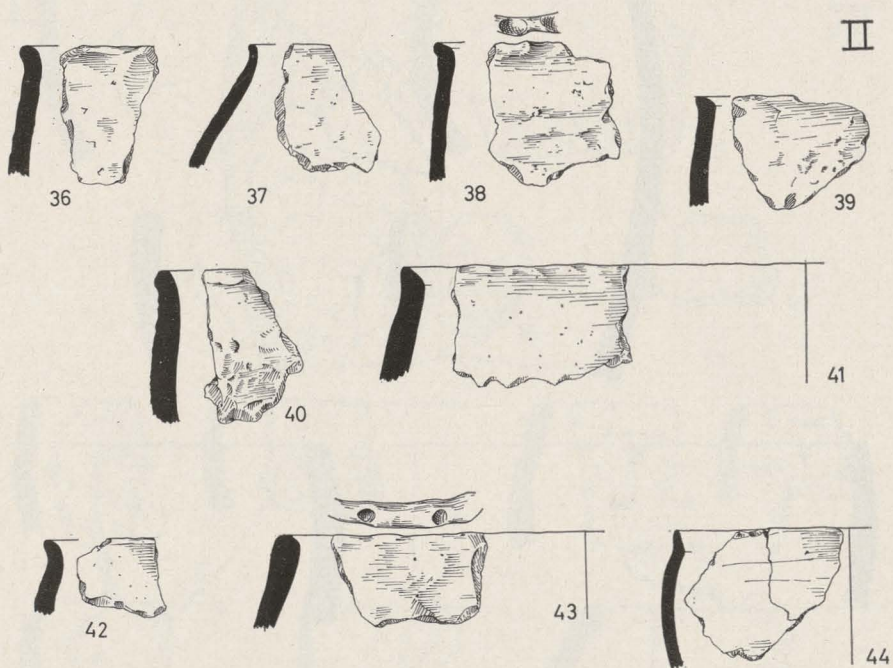

Vaatwerk met vernauwde hals en uitbuigende rand. S. : 1/3.

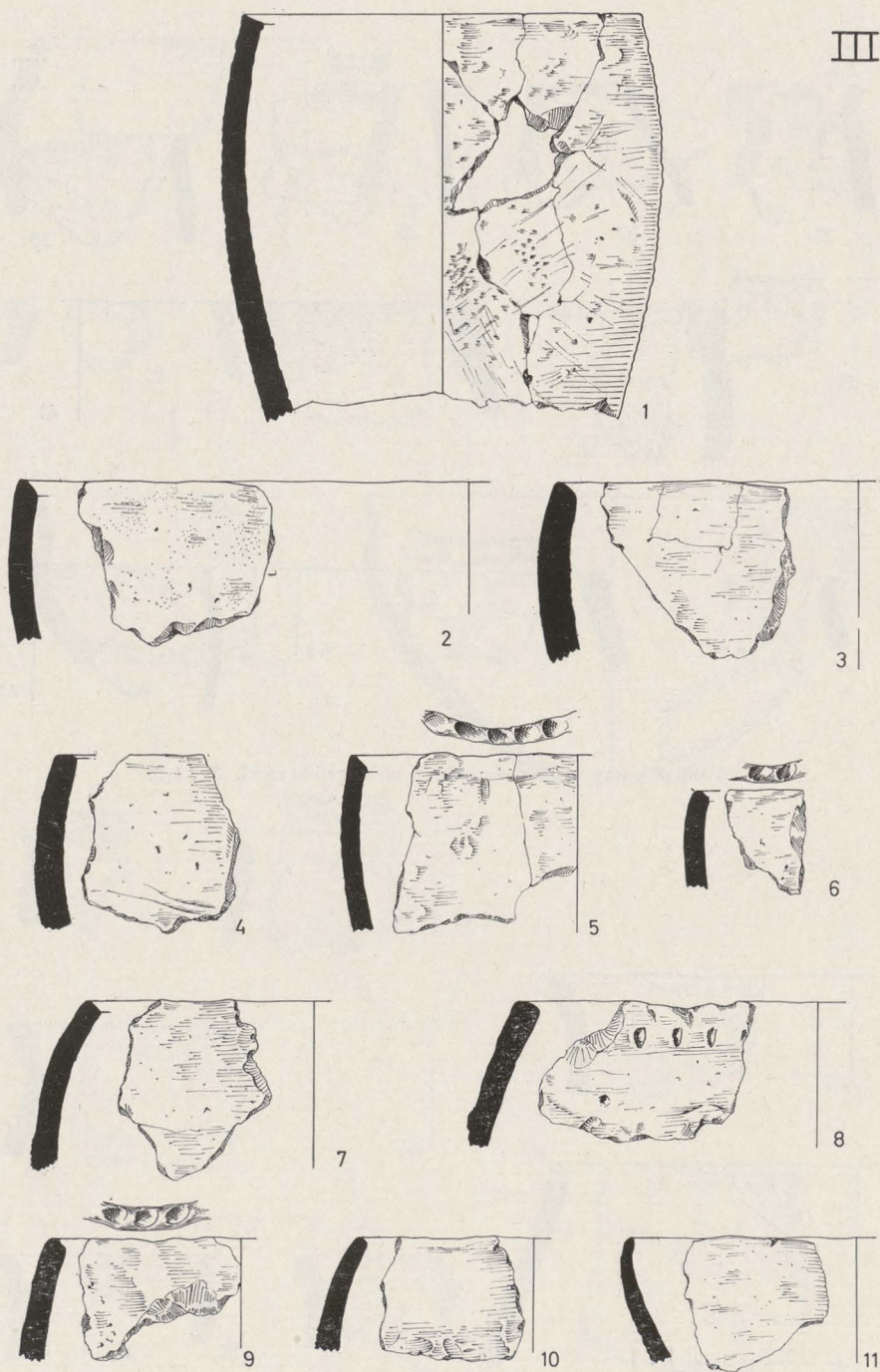

Vaatwerk met vernauwde hals en uitbuigende rand. S. : 1/3.

II

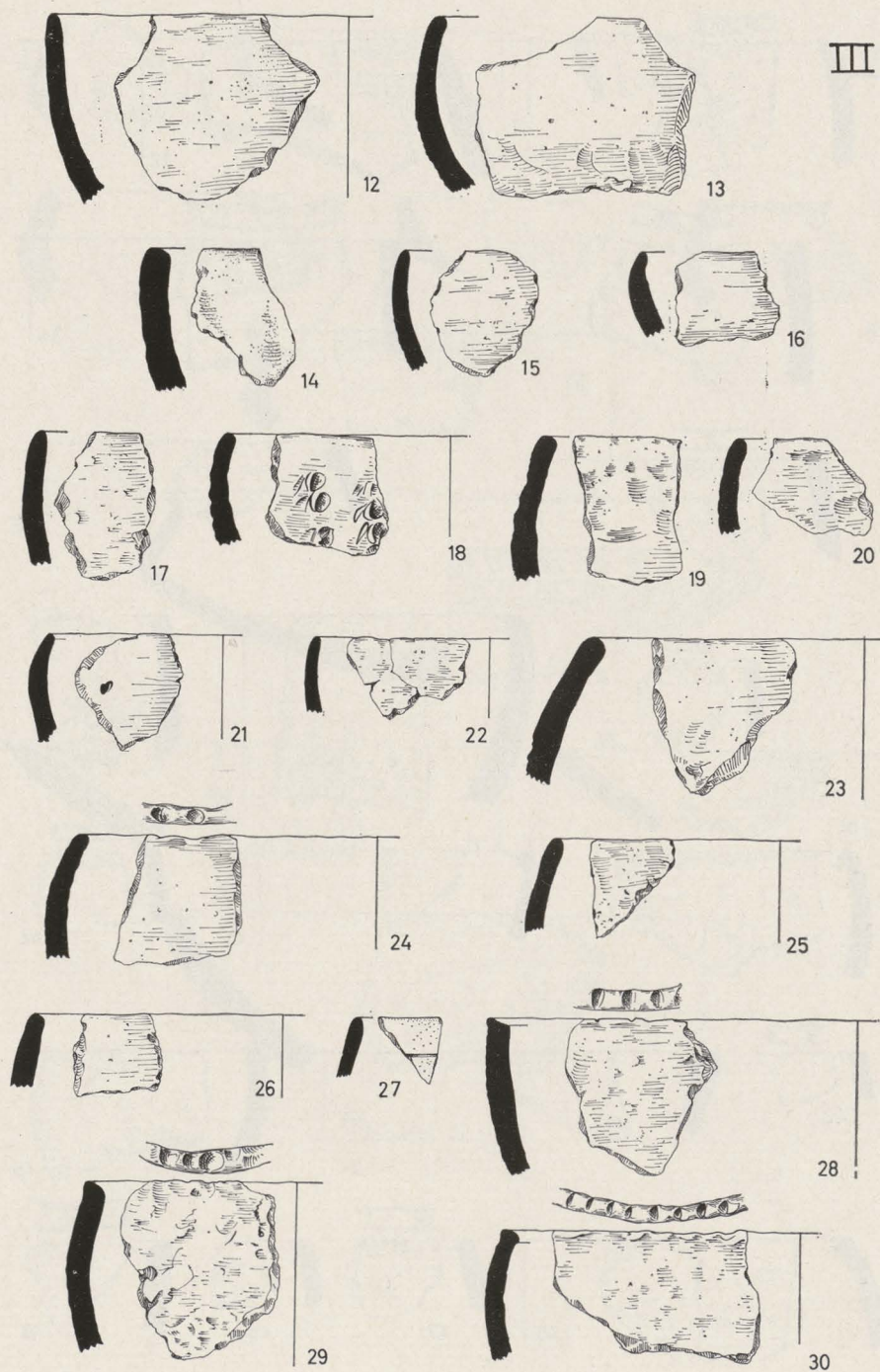

Vaatwerk met vernauwde hals en uitbuigende rand. S. : 1/3.

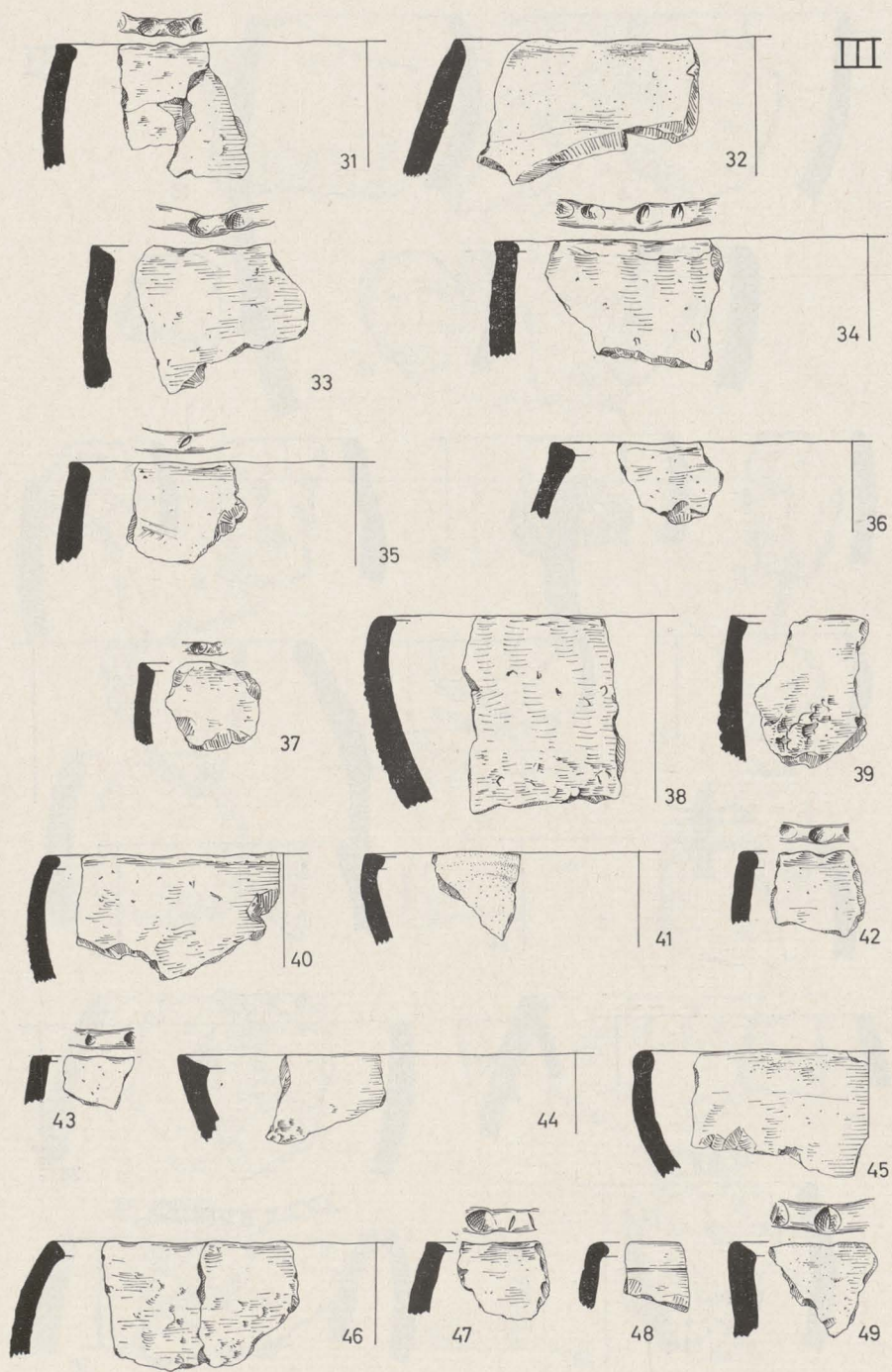

Vaatwerk met inbuigende rand. S. : 1/3.

III

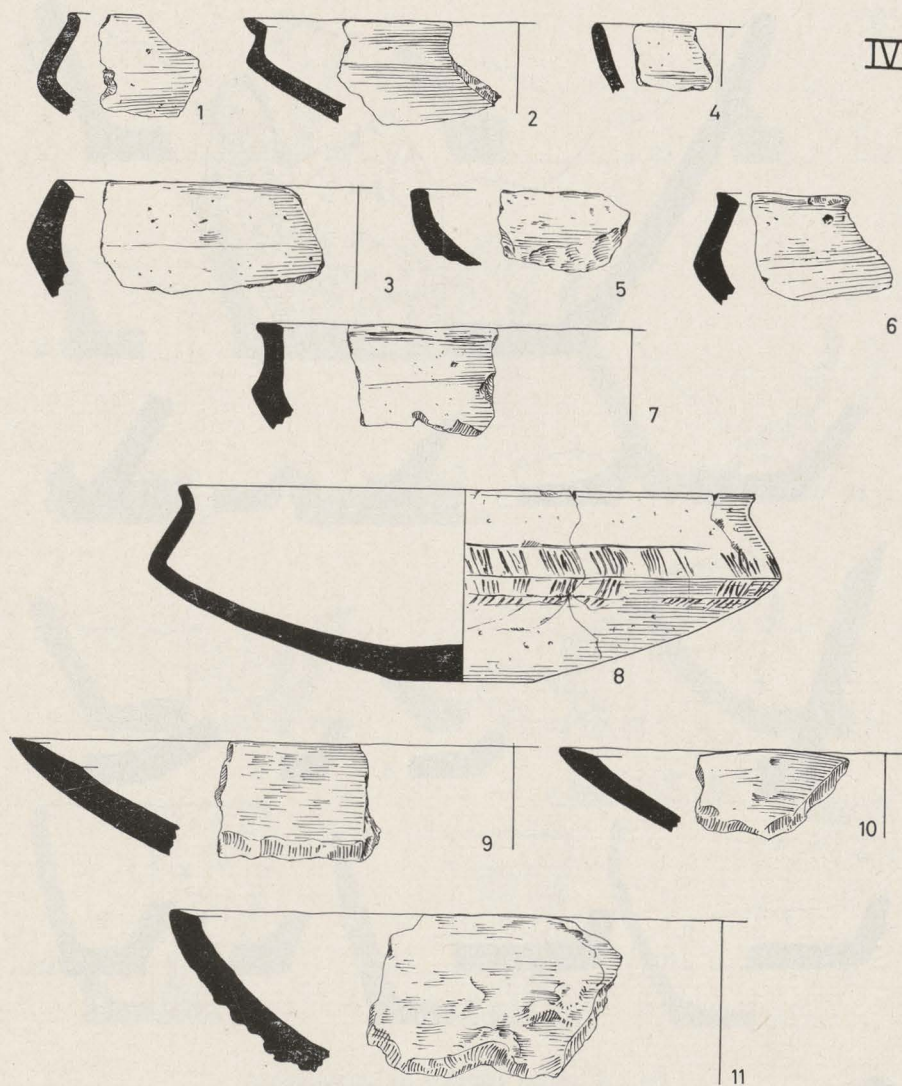

Vaatwerk met inbuigende rand. S. : 1/3.

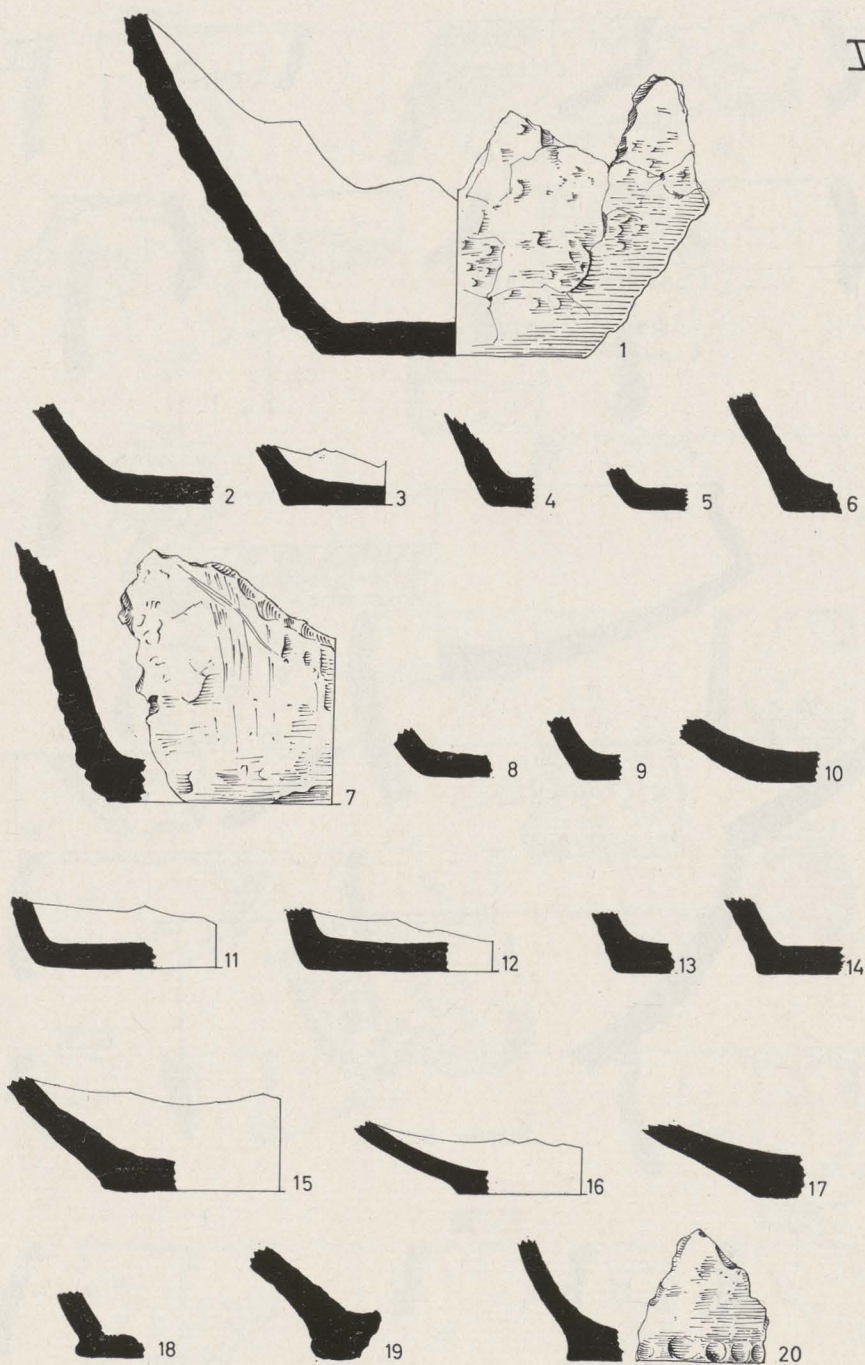

Vaatwerk met inbuigende rand. S.: 1/3.

IV

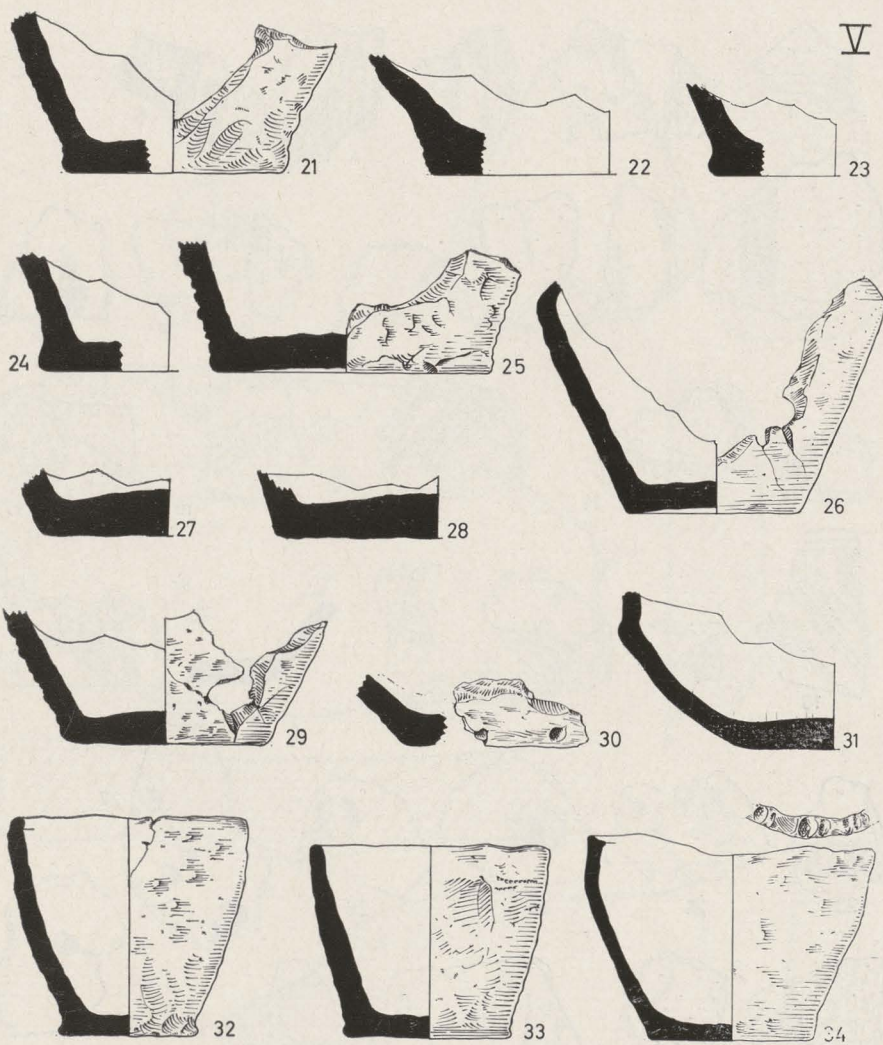

Schalen. S.: 1/3.

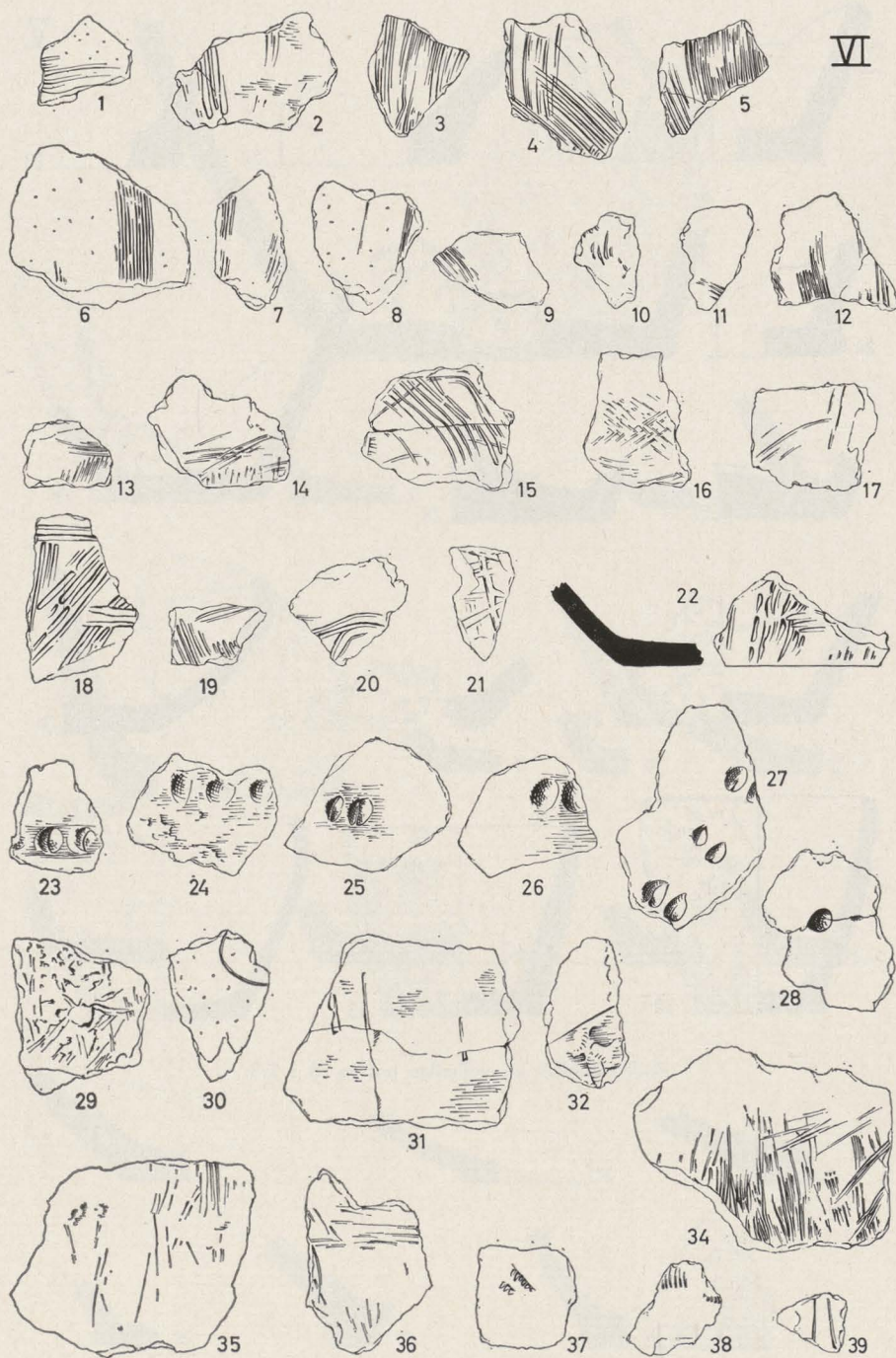

Bodemstukken en volledige potten. S. : 1/3.

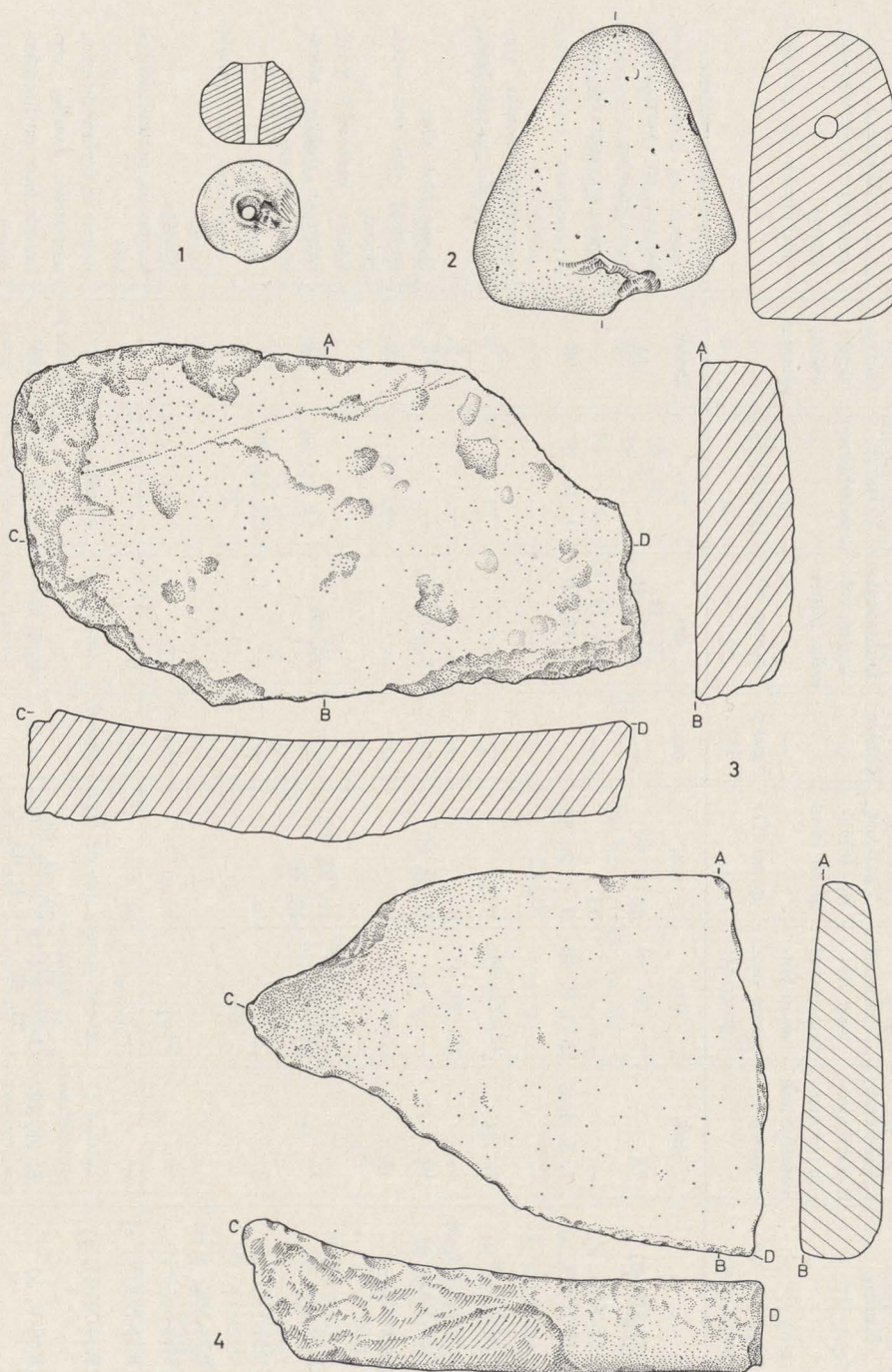
V

Bodemstukken en volledige potten. S. : 1/3.

Versierde wandscherven. S. : 1/3.

1. Spinschijfje uit kuil 4 ; 2. Gewicht van weefgetouw uit kuil 7 ; 3. Maalsteen uit kuil 13 ; 4. Maalsteen uit kuil 26. S. : 1/3, behalve nr. 3 = 1/6.

SAMENVATTENDE TABEL

Kuilen	Vaatwerk met cilinder- en trechter- vormige hals (groep I)	Vaatwerk met ver- nauwde hals en uitbui- gende rand (groep II)	Vaatwerk met inbui- gende rand (groep III)	Schalen (groep IV)	Bodemstuk- ken en vol- ledige potten (groep V)	Versierde wandscherven (groep VI)	Onver- sierde wand- scherven	Allerlei
nrs.	nrs.	nrs.	nrs.	nrs.	nrs.	nrs.	aantal	
1 (R52-III, h)	13	7	46	—	1, 14, 31	—	14	{ houtas en verpulverde beenderresten houtas en verbrande leem
2 (R52-XVI, a)	—	—	33	—	26	—	—	
3 (R52-XVII, a)	1, 3, 4, 6	2, 3, 9, 40	3, 6, 20 21, 32, 42	—	2, 18, 19	1, 10, 28	88	
4 (R53-VI, c)	—	12, 27, 44	—	—	—	—	6	{ spinschijfje, houtas, ver- brande klei en vele keien
5 (R53-XVIII, z)	—	13, 39, 41	8	—	3	—	4	
6 (R53-XIX, a)	10	—	7, 18, 28	—	4, 27, 28	—	11	{ zware blok silex gewicht van een weef- getouw houtas, verbrande leem, keien en stukken silica- houdende zandsteen
7 (R54-VI, a)	17	—	4	—	—	33	—	
8 (R54-IX, a)	7	10, 29	16, 22, 24, 44, 49	9	20, 30	11	65	
9 (R54-IX, c)	8	—	—	—	—	23, 25, 26, 27	24	
10 (R54-XX, a en XXIX, f)	—	32	—	—	—	—	2	
11 (R54-XXIV, a)	—	—	—	—	5	—	8	{ houtas en pottenbakkers- klei houtas en verbrande leem, maalsteen, houtas, ver- brande leem en beender- resten
12 (R54-XVII, g)	—	—	—	—	—	—	2	
13 (R56-V, k)	5, 11, 12	1, 11, 21, 38, 43	29, 34, 36, 41, 43, 47	1, 2	6, 7, 8	2, 17, 31	215	

Kuilen	Vaatwerk met cilinder- en trechter- vormige hals (groep I)	Vaatwerk met vernauwde hals en uitbui- gende rand (groep II)	Vaatwerk met inbui- gende rand (groep III)	Schalen (groep IV)	Bodemstuk- ken en vol- ledige potten (groep V)	Versierde wandscherven (groep VI)	Onver- sierde wand- scherven	Allerlei
14 (R57-VI, j)	—	35	35	—	15	6, 7	2	houtas
15 (R57-IX, f)	—	—	—	—	—	—	4	keien
16 (R58-IV, b)	—	33	—	—	16	—	16	{ huttenleem en brokjes zandsteen
17 (R58-VI, f)	—	30, 31	—	3	9	8, 9	6	
18 (R58-X, k)	2, 15	5, 22, 25	—	4	21	4, 15, 39	43	brokjes kwartsiet
19 (R58-XVI, c)	—	16, 17, 34	—	—	29	—	1	
20 (R60-I, c)	—	—	—	—	—	—	2	
21 (R61-IV, b)	—	14	9	—	—	29, 34	22	houtas
22 (R61-VII, a)	—	24, 42	26	—	10	—	8	houtas
23 (R61-VII, b)	—	—	—	—	—	—	15	
24 (R61-XII, d)	9, 14	6, 19, 36	12	5	—	14, 18, 22	9	{ brokken silicahoudende zandsteen
25 (R61-XXI, k)	—	15, 37	31	—	—	—	6	houtas
26 (R63-I, i)	—	18, 20, 23, 26, 28	1, 23, 38, 40, 45	6, 7, 10	11, 12, 17, 22, 23, 25 32, 33	3, 21, 24, 30, 32, 35, 36	125	{ huttenleem, twee bron- zen plaatjes, verbran- de leem, beenderresten, maalsteen en micahou- dende of psammitische fijnkorrelige zandsteen
27 (R63-II, e)	—	—	25	—	13	19	8	
28 (R63-IV, d)	—	—	—	—	—	—	4	
29 (R63-V, c)	—	—	37	—	—	16	5	houtenleem en beender- resten
30 (R66-XI, a)	—	—	19	8	24	—	21	houtas en verbrande leem
losse vondsten	16, 18	4, 8	2, 5, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 27, 30, 39, 48	11	34	5, 12, 13, 20 37, 38	107	